

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Första kammaren.

Nr 18.

Lördagen den 26 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Löfgren**, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Lindhagens interpellation om en allmän revision av folkförbundets akt, erhöll nu ordet och yttrade: Herr greve och talman! Med kammarens tillstånd har herr Lindhagen under åberopande av motiven till motionen nr 196 om en allmän revision av folkförbundets akt till mig framställt följande spörsmål:

Om en allmän revision av folkförbundets akt.

»1) Håller ej regeringen i själva verket före, att enda utvägen ur den parlamentariska krisen i utrikespolitiken är, att de officiella instanserna vinnlägga sig om att vid sidan av dagens omsorger även söka gå till grunden av tingen?»

2) Kan det med en sådan uppfattning förväntas av regeringen initiativ till en allmän revision av folkförbundets akt i syfte att dess idéinnehåll må bättre motsvara förbundets ideella uppgift?»

Jag tillåter mig besvara de framställda frågorna i omvänd, men ändå logisk ordning.

Såsom antytts i den motion, vilken herr Lindhagen åberopat, förbisågo statsmakterna ingalunda, då de år 1920 hade ett beslut rörande Sveriges inträde i Nationernas förbund, att vissa brister vidlåde förbundsakten. Icke desto mindre ansågs det att förbundets stiftande innebure ett så betydelsefullt försök att samla folken till samfällt arbete för fredens bevarande på rättens grund, att Sverige icke borde undandraga sig att deltaga däri. Härom uttalade 1920 års riksdag, i skrivelse till Kungl. Maj:t, att »för Sverige, som med sina mer än hundraåriga fredstraditioner hängivet deltagit i arbetet för den mellanfolkliga rättsutvecklingen, framstår det nu som en historisk uppgift att på det sätt som den nya tiden kräver och efter måttet av dess krafter medverka vid uppbyggandet av den rättsorganisation, som Nationernas förbund avser att förverkliga».

Givetvis har det framstått som ett syfte för Sveriges del i detta arbete, att undanröja de brister i förbundsfördraget och dess förutsättningar, vilka från svenskt och annat neutralt håll anmärkts redan under förarbetena till paktens och som föranlett betänkligheter, som både i propositionen framhållits och av riksdagen understrukits. De betänkligheter, vartill förbundsfördraget ansetts giva anledning, hava därför i den sagda riksdagsskrivelsen tagits till utgångspunkt för önskemål, vilkas snara realiserande riksdagen betraktade såsom väsentliga villkor för att förbundet på ett tillfredsställande sätt skulle kunna motsvara sin stora uppgift.

Bland dessa önskemål framhävdes i riksdagsskrivelsen såsom de viktigaste: »1) upptagande så snart sig göra låter av de icke inbjudna staterna i förbundet;

2) åstadkommandet av en mera tillfredsställande ordning för de mindre staternas representation i förbundets råd;

Om en all-
män revision
av folkför-
bundets akt.
(Forts.)

3) ett beständare reglerande av delegeradeförsamlingens sammanträden och uppgifter samt av förbundsorganens inbördes kompetens;

4) organiserandet, så snart sig göra låter, av den fasta internationella domstol, som i förbundsakten omtalas, samt ett bättre preciserande och vidare utvecklande av det i densamma föreskrivna medlings- och skiljedomsförfarandet;

5) samt sist, men icke minst, att det arbete för en universell och effektiv begränsning av de nationella rustningarna, som i förbundsaktens art. 8 utlovas, utan dröjsmål igångsättes och med verklig kraft bedrivs.»

Riksdagen uttalade den förvisningen, att, om Sverige inträdde i förbundet, vårt lands regering skulle oavlätligt hava sin uppmärksamhet inriktad på att begagna de möjligheter, som erbjöde sig att verka för förbundets utveckling efter dessa allmänna riktlinjer.

Den folkförbundspolitik, vilken sålunda angivits, har Sverige konsekvent fullföljt under de år, som gått, och det torde icke kunna med fog påstås, att våra strävanden varit fruktlösa även om därmed ingalunda vunnits allt det som eftersträvats.

1) Av de ursprungligen icke inbjudna staterna har den ena efter den andra vunnit inträde, och sist har genom Tysklands medlemskap ett viktigt steg tagits för en effektiv utvidgning av förbundets verksamhetsområde.

2) De mindre staternas representation i förbundsrådet har ökats och genom det s. k. cirkulationssystemets införande betryggats, låt vara att detta syfte tyvärr icke kunnat vinnas utan samband med andra förändringar i rådets konstitution, som enligt svensk uppfattning icke varit lyckliga samt vissa maktens anmälan om utträde ur förbundet.

3) Delegeradeförsamlingens sammanträden hava enligt våra yrkanden fått en beständare reglering och förbundsorganens uppgifter samt den inbördes kompetensen hava åtminstone i viss mån ytterligare klarlagts.

4) Den i förbundsakten omtalade fasta internationella domstolen har upprättats och det däri föreskrivna medlingsförfarandet har på skandinaviskt initiativ kompletterats med ett system av fasta förlikningsnämnder, som blivit allt mera anlitat.

5) Det arbete för en universell och effektiv begränsning av de nationella rustningarna, som i förbundsaktens art. 8 utlovas, har behörigen igångsatts och bedrivits. Ansträngningarna att härvidlag komma till ett resultat pågå alltjämt. Att frukterna av detta arbete ännu länge torde låta vänta på sig beror uppenbarligen på de yttre och inre förhållandena i världen och i varje fall icke på något fel i förbundsakten eller på någon försummelse från svenskt eller annat därmed jämförligt håll.

Bland de begränsade, men därför också till synes framkomliga uppgifter, varpå svensk förbundspolitik skulle inrikta sig, ingick såsom ovan nämnts en vidare utveckling jämväl av skiljedomsförfarandet, främst i rättstvister. På denna punkt nödgas man konstatera, att framgången icke varit så stor, som man från början kunnat äga anledning att hoppas. Den fasta domstolen i Haag har icke beklåtts med obligatorisk domsrätt i rättstvister, och den frivilliga anslutningen från de skilda staternas sida har varit långt ifrån allmän. Vid detta förhållande har Sverige, där en allmän folkmening länge omfattat idén om förbehållslös skiljedom, liksom nationer med motsvarande politiska läge och uppfattning, slutit en rad av ovillkorliga, alla slag av tvister omfattande skiljedomsavtal både med sina grannar i Norden och med åtskilliga makter på den europeiska kontinenten. Erhålla dylika separata skiljedomsavtal tillräcklig omfattning, med anslutning jämväl från stormaktens sida, kan den sålunda använda metoden på en omväg så småningom leda till *allmän* och tvingande skiljedom i mellanfolkliga tvister. Härför behöves icke heller någon ändring av paktens, som tvärtom rekommenderar allmän tillämpning av skiljedomen såsom

fredsmedel. Vad åter angår möjligheten att nu i pakten få en *tvingande* bestämmelse om skiljedomsförfarande i alla slags tvister, så har vad som inträffat efter Genève-protokollets behandling vid församlingens möte år 1924 uppenbart visat, att tiden icke ännu är mogen för ett så radikalt steg. Svensk utrikespolitik skall emellertid säkerligen med oförminskat intresse städse främja de åtgärder, som må kunna vidtagas till den obligatoriska skiljedomens utbredning.

Särskilt vad här påpekats om brister i skiljedomsförfarandet men även andra bristfälligheter i förbundets organisation och verksamhet kunna väl med fog anmärkas och hava också alltid från början i åtskilliga viktiga avseenden varit föremål för ett alltjämt pågående reformarbete. Men i det stora hela vågar jag säga, att det icke är på grund av brister i förbundsakten, som fredsvänner med blick för det praktiska genomförbara kunna rikta berättigade erinringar mot den inom förbundet förda politiken. Mycket för världsfredens betryggande vore med visshet vunnet, därest förbundet och dess arbete kunde fullt utnyttjas i den ideriktning, som i förbundsakten kommit till uttryck.

Med den åsikt jag här uttalat, saknar jag anledning att av Kungl. Maj:t äska det initiativ, som interpellanten ifrågasätter »till en allmän revision av folkförbundets akt i syfte att dess idéinnehåll må bättre motsvara förbundets ideella uppgift». Frånsett att interpellanten icke praktiskt gripbart angivit efter vilka närmare riktlinjer han anser en dylik allmän revision böra vidtagas, delar jag icke alldeles den mening interpellanten synes hysa om betydelsen av en allmän paktrevision för fredens och rättens befrämjande i världen. Jag tror, att för att »gå till grunden av tingen» man måste medelst upplysning och reformer inom de skilda folken frambringa de motiv av moralisk, politisk och ekonomisk art, vilka i sin ordning utgöra den säkra grunden för en bestående fred. Just för ögonblicket skulle man, synes det mig, kunna vara skäligen tillfredsställd, om ledningen och folkopinionen i olika länder vore tillräckligt stark och bjudande för att låta folkförbundets organ helt ut tänka och handla upp till märket av paktens nuvarande idéinnehåll. Alltefter som tiden mognar för en mera genomgripande konstitutionell reform inom förbundet skola säkert krafter icke felas, som föra den i hamn; och den svenska utrikesledningen kan förväntas befinna sig på den sida, som arbetar för en fortsatt utveckling av förbundets konstitution och verksamhet i den riktning, för vilken Sverige, efter måttet av dess krafter, alltid gjort sig till talesman.

Herr Lindhagen: Jag får tacka utrikesministern för svaret på frågorna. Hans svar har varit värdefullt så tillvida, som vi i ett sammanhang fått sammanförda de olika punkter, på vilka den svenska regeringen har nedlagt verksamhet uti Nationernas förbund. På den fråga däremot, som nu är framställd, har utrikesministern knappast svarat någonting övertygande i motiven, men det framgick ju alldeles klart av hans slutliga svar i denna punkt, att han inte ämnade förorda, att man sträcker sig över aktens nuvarande idéinnehåll trots att det som bekant är särdeles otillfredsställande. Mänskligheten har således fått klart för sig, att den svenska regeringen inte är sinnad att inlåta sig på en sådan sak som denna. Det är dock ganska märkligt, att år 1924 förklarade interparlamentariska unionens råd, som också består av riksdagsmän och åtminstone före detta utrikesministrar, att denna sak nog borde tagas upp, fastän kanske först, då vi kommit till Washington nästa år. Därför uppsköts saken till dess. Men när jag då kom tillbaka med mitt förslag, upptogs det inte på dagordningen, i brist på plats för detsamma, som det hette. Det sista var ju inte ett underkännande av själva saken, men reellt var det nog så, att man inte intresserade sig för denna angelägenhet.

Nu anmärkte utrikesministern, att det inte uppgivits, vilka delar denna revision skulle avse. Jag har dock hänvisat till den föregående motionens

Om en allmän revision av folkförbundets akt.
(Forts.)

Om en all-
män revision
av folkför-
bundets akt.
(Forts.)

tolv punkter, som utrikesministern kunnat läsa, och jag har i den motion, vars motiv nu återopas, räknat upp åtskilliga önskemål. Jag skall inte uppehålla mig vid dem allesammans, ty det skulle ta för lång tid. Jag vill bara erinra om en just nu synnerligen aktuell punkt, som saknas i folkförbundsaktens idé-innehåll, och det är principen om nationernas självbestämmanderätt. Det förefaller mig som om ett folkförbunds allra första betingelse i dess grundval är, att det skall proklamera folkens självbestämmanderätt. Att så ej skett är visserligen ganska förklarligt, ty man kan inte begära, att de segrande stormakterna i första taget skulle vilja införa ett proklamerande av sina i Asien och Afrika behärskade folks självbestämmanderätt. Men folkförbundet blir aldrig annat än ett europeiskt förbund, så länge inte denna primära, självklara, oundvikliga grundsats inskrives i förbundets akt. Därför kunde ju folkförbundet heller inte röra ett finger för att medla i kriget mot Marocko. Folkförbundet har ju heller ingen anledning att intressera sig för Asien och Kina, som dock bilda en så oerhört akut fråga just nu, och det skall bli av stort intresse att höra utrikesministerns svar på den tredje interpellationen, som rör just den saken.

Vi äro många här i de skandinaviska länderna, som föreställt oss att det särskilt för de små länderna, som inte engagerat sig i utomeuropeiska intressen, skulle vara en kallelse att någon gång börja öva sig inte blott i vapnets bruk utan även i bruket av sanningens makt. Man skall icke tro, att ett övande i bruket av sanningens makt ej avkastar realiteter, ty det finns ingenting, för vilket människan i längden är så känslig på alla områden som just för dylika förnimmelser. Men när den svenske utrikesministern enligt det svar, som nu givits, inte en gång vill våga sig så långt som att verka för att i folkförbundets akt proklameras folkens självbestämmanderätt, utan bara de europeiska folkens självbestämmanderätt, så får jag verkligen säga, att detta svar är ytterst otillfredsställande och särdeles nedslående för dem, som trott, att vårt lilla folk i alla fall skulle ha en särskild uppgift vid sidan av sina skandinaviska bröder i utrikespolitiskt avseende.

Herr talman! Utrikesministerns svar är detsamma enligt min uppfattning som en kapitulation.

Om världs-
språket.

Ordet lämnades härefter ånyo till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Löfgren**, som förklarar sig vilja vid detta sammanträde besvara jämväl herr Lindhagens interpellation om världsspråket och nu anförde: Herr greve och talman! Med kammarens tillstånd har herr Lindhagen, under återopande av motiven till motionen nr 197 om världsspråket, till mig framställt följande spörsmål:

1) Är ej regeringen i själva verket av den uppfattningen, att de tre europeiska språkens — franskan, engelskan och tyskan — privilegierade ställning utgör ett oöverstigitligt hinder för folkförbrödringen?

2) Har regeringen bemärkt, att detta vasallskap håller icke minst det svenska folket nere i oförtjänt betydelselöshet, vållar dess ungdom och vuxna otroliga mödor, tidsförluster och omkostnader utan motsvarande valuta samt vidmakthåller högeligen i sin mån klasskillnaden?

3) Finner ej regeringen det uppenbart, att en resning mot förenämnda tre språkfamiljers förtryck över alla andra språkfamiljer, stora och små, utgör en av tidens viktigaste angelägenheter?

4) Kan det såsom ett uttryck för denna uppfattning till äventyrs förväntas, att från regeringens sida tages initiativ till att i folkförbundets akt genomförandet av ett världsspråk upptages såsom en av förbundets uppgifter samt att därvid främst överväges detta språks uppbyggande på grundvalen av espe-

ranto, som sedan årtionden utgör ett levande inom de flesta länder talat, lättlärt och logiskt världsspråk, eller är regeringen benägen att annorledes målmedvetet söka främja den stora saken?»

Interpellantens tre första frågor synas mig vara att uppfatta som en retorisk inledning till det fjärde och sista spørsmålet, som jag därför direkt går att besvara i huvudsak med en redogörelse för vad som från Nationernas förbunds sida i ärendet förekommit.

Inom Nationernas förbund väcktes under dess tidigare verksamhetsår ett flertal förslag om införandet av ett internationellt hjälpspråk, företrädesvis esperanto.

Redan under *första förbundsförsamlingen* (1920) framlade Lord Robert Cecil m. fl. ombud för 11 stater ett förslag, att Nationernas förbund skulle förordna universell skolundervisning i esperanto.

I den av församlingens andra utskott med anledning härav utarbetade rapport föreslogs, att församlingen skulle antaga följande resolution:

»Nationernas förbund, som konstaterar de språkliga svårigheter, vilka förhindra direkta förbindelser mellan folken, ävensom den trängande nödvändigheten av att därå råda bot för att bidra till det goda samförståndet mellan folken, följer med intresse de försök till officiell undervisning i det internationella språket esperanto, som gjorts i de offentliga skolorna hos ett flertal av förbundets medlemsstater,

uttrycker önskemålet, att generalsekretariatet måtte till nästa förbundsförsamling utarbeta en rapport över de inom detta område uppnådda resultaten.»

Så långt utskottet. Första förbundsförsamlingen fann det emellertid vara för tidigt att upptaga frågan till diskussion och saken uppsköts tills vidare.

Även under *andra förbundsförsamlingen* (1921) väckte lord Robert Cecil m. fl. ombud förslag till förmån för esperanto. Under mötet framlades jämväl en av förbundets biträdande generalsekreterare, dr Nitobé, författad redogörelse över den esperantokongress, som hållits i Prag i augusti 1921.

Det utskott, som upptog frågan till prövning, kom i sitt utlåtande till följande slutsatser, vilka godkändes av förbundsförsamlingen:

»Utskottet anser, att detta spørsmål, för vars lösning ett allt större antal stater intressera sig, bör bliva föremål för en djupgående undersökning, innan detsamma kan behandlas av församlingen. Redan föregående år hänsköts frågan till ett utskott, som avgav ett kort utlåtande, utmynnande i att förbundets sekretariat skulle undersöka redan gjorda försök och uppnådda faktiska resultat.

Utskottet föreslår, att frågan uppföres å föredragningslistan för nästa församling och att sekretariatet utarbetar en fullständig rapport i ämnet, åtföljd av nödvändiga handlingar enligt anvisningarna i förslaget till resolution.»

I enlighet med de ombuds önskan, som undertecknat förslaget, skola andra utskottets utlåtande den 17 december 1920 och biträdande generalsekreterarens rapport rörande sitt uppdrag till kongressen i Prag delgivas medlemmarna i vederbörlig tid.

I anledning härav utarbetade generalsekreteraren en rapport i ärendet, vilken förelades den *tredje förbundsförsamlingen*. Vid frågans behandling inom församlingens femte utskott gjorde tre skilda meningar sig gällande, en särskilt representerad av ombuden för Kina, Japan och Persien och enligt vilken påyrkades, att förbundet skulle göra framställning hos regeringarna om ett utsträckt användande av esperanto, den andra, som vände sig mot varje åtgärd från *förbundets* sida i denna fråga, samt slutligen en förmedlande ståndpunkt, som kom till uttryck i det av den franske representanten formulerade resolutionsförslaget. I detta framhölls faran av att förbundet förordade åtgärder i en ofullständigt utredd fråga samt föreslogs, att »spørsmålet om undervis-

Om världs-
språket.
(Forts.)

ning i esperanto måtte hänskjutas till *kommissionen för intellektuellt samarbete* i och för avgivande av utlåtande rörande olika sidor av frågan om ett internationellt hjälpspråk». Detta förslag godkändes också av plenarförsamlingen med mycket stor majoritet.

Kommissionen för intellektuellt samarbete upptog med anledning härav under sitt möte i Genève den 26 juli—2 augusti 1923 frågan till behandling, varvid kommissionen med 6 röster mot 1 (3 underlåto att rösta) beslöt, att kommissionen *icke* borde rekommendera ett konstgjort språk. Kommissionens resolution i frågan var av följande lydelse:

»Kommissionen för intellektuellt samarbete, vilken ur olika synpunkter undersökt frågan om ett internationellt hjälpspråk, tror sig icke böra rekommendera ett konstgjort språk till Nationernas förbunds församlings prövning. Kommissionen bestrider icke de praktiska fördelar, som skulle vara förenade med ett allmänt antagande av ett konstgjort hjälpspråk, men kommissionen anser, att dess bemödanden böra framförallt inriktas på att befrämja studiet av levande språk och av främmande länders litteratur, ty detta studium utgör ett av de verksammaste medlen för att uppnå intellektuellt och moraliskt närmande mellan människor av skilda nationaliteter, ett närmande, som utgör Nationernas förbunds syfte.»

Frågan blev därefter under förbundsrådets i september 1923 hållna sammanträde föremål för rådets uppmärksamhet i så måtto, att det i den av franske rådsledamoten M. Hanotaux framlagda och av rådet godkända rapport över den internationella kommissionens för det intellektuella samarbetet verksamhet konstaterades, att denna kommission »efter att hava undersökt frågan ur alla synpunkter och under framhållande av, att dess verksamhet framförallt bör gå ut på att befrämja studiet av främmande språk och främmande länders litteratur, har beslutat att icke rekommendera ett konstgjort språk till Nationernas förbunds prövning».

Efter detta rådets beslut upptogs icke frågan om esperanto vid den samtidsdigt (september 1923) hållna fjärde förbundsörsamlingen och har icke heller senare stått på församlingens dagordning.

Ungefär enahanda synpunkter som vid kommissions- och rådsbehandlingen torde hava legat till grund för riksdagens beslut att år 1926 avvisa förslaget om åtgärder för att befrämja allmänt antagande av ett konstgjort hjälpspråk, vilket förslag framförts i en av herr Lindhagen väckt motion angående internationell överenskommelse om ett världsspråk.

Under angivna omständigheter och då jag delar ovannämnda av den internationella kommissionen för intellektuellt samarbete uttalade uppfattningen i fråga om utsikterna för allmänt användande av ett konstgjort språk, är icke från min sida att förvänta något initiativ till förnyat upptagande hos Nationernas förbund av utredning rörande ett dylikt.

Regeringen vill förvisso stödja strävandena att bland annat genom ökad utbredning av kännedomen om främmande länders språk underlätta det internationella samarbetet, men finner jag det för min del tveivelaktigt, huruvida detta syfte skulle befrämjas genom att från svensk sida nu skulle framföras förslag, innebärande att ett språk framför andra måtte erkännas såsom världsspråk.

Herr Lindhagen: Jag har framfört denna sak endast för att uppehålla diskussionen om denna enligt mångas uppfattning ofantligt viktiga fråga och för en gångs skull även få höra ett regeringsuttalande om densamma. Det var så mycket mera intressant att få höra, hur den nuvarande utrikesministern skulle motivera sitt förväntade avslag på denna min interpellation, som jag vet, att herr Löfgren efter något uppdrag av någon svensk regering eller ut-

rikesminister själv uti en folkförbundets kommission motverkat, att vårt land skulle bli frigjort från det förtryck, om vilket talats i interpellationen. Det är klart, att en del svenskar, som kunna litet tyska, engelska eller franska och som ha prebende på att uppehålla våra förbindelser där nere i Genève, inte anse sig behöva något världsspråk. Men då utrikesministern framhöll, att han anslutit sig till den internationella kommissionens utlåtande, att rätta sättet för folkförbrödning är att studera de tre privilegierade språken och deras litteratur, så frågar jag herr Löfgren, som jag frågade en tysk pacifist en gång: Tror Ni, att de svenska arbetarna och bönderna skola kunna lära sig de där språken, så att de kunna ta sig fram? Tysken gav ett uppriktigt och reellt svar: »Varför behöva de svenska arbetarna och bönderna lära sig något annat språk än sitt eget?»

Det gäller här en demokratisk fråga, det gäller frigörelse på en viktig punkt från ett visst privilegium. Även här är det ett förtryck tillika av en mycket begränsad svensk överklass, som säljer vårt lands självständighet på grund av sina nedärvda fördomar och vasallskap. Jag har också för kammaren i en motion år 1924 refererat världsspråkets tragiska gång genom folkförbundets instanser fram till den där kommissionen för intellektuellt samarbete, för vilken vår utrikesminister å det svenska folkets djupa leds vägnar nu djupt bugar sig.

Vad är detta för en kommission? Det är en kommission av vetenskapsmän, som mestadels tillhöra de tre privilegierade språkfamiljerna och för övrigt, enligt vad man i utrikesdepartementet sagt mig, behärskas av fransmännen i hög grad. Att de inte vilja på något sätt lämna sitt bistånd till en sådan här frigörelse av andra undertryckta språkfamiljer, stora och små, är ganska naturligt, helst när de sitta där uppe på tinnarna i Folkens förbund och reda sig mycket bra med de språk de ha och inte vilja besväras med att till och med behöva lära sig något annat.

Det är intressant i alla fall, att just franska och engelska regeringarna, det engelska ecklesiastikdepartementet särskilt, speciellt intressera sig för denna sak. Till dessa länder, som ha de mest privilegierade språk, som finnas, inbjudas esperantokongresser, dit ombud skickas från många regeringar. Ecklesiastikdepartementet i England har gjort undersökningar, hur esperantoundervisning verkar i skolorna, och funnit, att det bör rekommenderas. Även engelska vetenskaps societeten har tillsatt en särskild kommission som förordat det. Denna resonerade bl. a. som så, att »varför skulle vi för vår fördels skull förorda införandet av engelska språket som världsspråk, då utlänningar kunna lära sig esperanto på tjugu gånger så kort tid. Sekretariatets i folkförbundet undersökning giver vid handen, att det går på tio gånger så kort tid. Hos stormakter ha även den officiella världen en känning av, att här gäller det ett stort världsproblem. Skola väl då vi i vårt lilla land, där vi sitta så trängt i språkavseende, lämna hela vårt folks möjlighet till att få någon flykt »over de høje fjelde» utan ringaste avseende?

Saken är helt enkelt den, att på de svenska höjder, där man har avgörandet, studerar man inte denna fråga och känner därför heller inte till den. Det är verkligen på tiden, att vi upprätta en skola för ministärer i de tre skandinaviska länderna, där de kunna få lära sig det universella samkvämet a b c d. Man finner merendels, att det är studentexamensfolket — utom herr Pauli och Sandler, vilken senare åtminstone år 1912 undertecknat en världsspråksmotion — som stå emot sina landsmäns välfärd på detta område. Även socialdemokrater i ledningen stå främmande. Det har till och med inträffat det oerhörda, att efter det fall, som frågan fick i första kammaren förra året, svenska landsorganisationens kongress år 1926 accepterat denna utgång. Från två organisationer hade motionerats om esperanto såsom världsspråk. I den ena

Om världs-
språket.
(Forts.)

motionen framhölls, att anledningen till, att frågan låg så illa till även i den svenska arbetarrörelsen, var, att en stor del av de ledande inte intresserade sig för saken. Resultatet blev, att landsorganisationens styrelse framlade ett resolutionsförslag, av innehåll, att tillsvidare borde man försöka få de privilegierade språken införda i våra folkskolor, medan arbetarna samtidigt uppmanades att på fritid studera dessa språk för att kunna följa andra folks liv och tillgodogöra sig deras kulturskatter. Det är precis samma motivering, som folkförbundets kommitté för intellektuellt samarbete hade. På vilket sätt följa vi svenskar — vilken samhällsklass vi än tillhöra — andra folks liv och tillgodogöra oss deras kulturskatter? Jo, genom svenska läroböcker, svenska tidningar och svenska översättningar, något annat sätt att komma in däri finns inte. Varför skall man för resten bara komma in i ett eller högst tre folks nationella liv och kulturskatter och icke lika väl i alla de andra hundratala språkfamiljernas nationella liv och kulturskatter? Man skulle lika gärna kunna säga till den svenska arbetarklassen: Var god och använd er fritid på att lära er forngrekiska för att kunna på originalspråket läsa Platons skrifter, vilka innefatta en mycket stor skatt och äro grundläggande för kulturen. Jag anser sålunda, att landsorganisationens uttalande var en kapitulation för studentexamensfolket, där man alltid finner de värsta motståndarna till denna folkliga frigörelse.

När jag studerade det åberopade föga imponerande utlåtande från kommissionen för intellektuellt samarbete — det antogs med sex röster mot en, men jag tror det var tre, som inte röstade, det borde också omnämnts, ty så tveksamt var det i alla fall — så upptäckte jag i protokollet strax efter ett annat utlåtande av samma kommitté, berörande just en fråga, som ganska nära sammanhänge med denna. Det hade nämligen inträffat att det samtidigt med Folkförbundets församling hölls en kongress i Genève för s. k. moralisk uppfostran. Detta var hemlandstoner för de asiatiska delegaterna och en kinesisk delegat väckte förslag i Folkförbundets ena kommission, att kommissionen eller förbundet skulle samarbeta på något sätt med denna kongress. Även denna sak skickades till kommissionen för intellektuellt samarbete och denna svarade genast och enhälligt, att moralisk fostran »c'est un domaine qui lui échappe», det är en domän, som schappar undan för kommissionen. Världsspråkets tillblivelse är liksom uppfostran i själva verket en moralisk fråga, herr utrikesminister Löfgren — jag begagnar aldrig benämningen excellens, ty den är usurperad — och därför schappar även världsspråkfrågan undan för folkförbundets högsta andliga ledning. Denna är nämligen europeisk, stormaktsstyrd och bara intellektualistisk samt består av studentexamensfolk.

Ja, herr talman, livet går sin gång och tiden kommer så småningom i alla fall att genomföra denna sak. Det är bara trist, att inte vår generation skall kunna få någon andel i utnyttjandet av den ofantliga förbrödringssak, som antagandet av ett världsspråk i själva verket är. Och nu ha vi fått svart på vitt på, att den nuvarande svenska regeringen är blankt omöjlig ja mer oförstående än man kunnat förmoda, att den gärna ser vårt folk hållas nere i obetydlighet och inte har den ringaste uppmärksamhet fästad på denna sak.

Herr Winberg: Ja, herr talman, hans excellens utrikesministern uttryckte sig i svaret på den första interpellationen rörande frågan om tvungen skiljedom så, att det torde nog bli nödvändigt att på omvägar komma fram till ungefärligen samma resultat, som interpellanten åsyftade, ty det visade sig, att genom Nationernas förbund kan man för närvarande icke komma fram till ett sådant resultat. Jag tror, att det kommer att bli i stort sett lika med alla frågor av någon större betydelse. Skall man komma till en lösning av dem, blir det nog på en omväg. Jag tror, att Nationernas förbund med sin nuvarande

läggning inte kommer att lösa dem. Jag hyser också den uppfattningen, att det förhåller sig precis på samma sätt med den fråga interpellanten här har framställt. Det är kanhända begripligt, att den nu härskande klassen, som bland annat på grund av sina privilegier i språkväg alltid varit predestinerad att föra hela folkets talan, även deras, vilkas intresse går i banor, som alldeles strida mot den privilegierade klassens, inte är synnerlig pigg på att utvidga möjligheterna för den stora massan att också kunna följa med övriga länders och folks åtgöranden och framför allt även vara med i och representera uti det internationella umgänget. Jag tror, att särskilt i detta avseende är det *en arbetarklassens egen sak* att driva fram sådana spörsmål, ehuru jag villigt erkänner, att det naturligtvis inte skulle vara ur vägen, att även de andra grupperna av samhällsmedlemmar visade intresse att hjälpa den lägre klassen i detta avseende. Men jag tror inte, att så kommer att ske. Människorna äro egoistiska varelser i alla avseenden, och det resultat, som kan väntas, blir nog inte synnerligen stort.

Nu framhöll herr Lindhagen det rätt så betänkliga i läget, även då det gäller förhållandena i arbetarvärlden, och han hänvisade till uttalanden vid landsorganisationens senaste kongress. Ja, dylika uttalanden äro väl kanske en följd av, att ledningen av vissa arbetarorganisationer både här i vårt land och i andra länder på senare tid kommit att bli alldeles för intimt knutna just till Nationernas förbund. Man ser upp till detta som till en institution, som skall lösa allting. Nu tror jag emellertid inte, att den utvecklingen kan fortgå i längden. Framför allt är det en glädjande företeelse bland de djupare arbetarlagren både i vårt land och i andra länder, att på senare tiden efter vad man kunnat konstatera intresset för dessa frågor tilltagit i en synnerligen glädjande omfattning, och det är väl på den vägen man över huvud skall kunna komma till en lösning av detta spörsmål. Man kommer fram i viss mån till ett fullbordat faktum, och då först komma de officiella institutionerna, Nationernas förbund — om detta vid den tidpunkten existerar — liksom regeringar och riksdagar att fästa något avseende vid en fråga som denna. Men att man från visst håll alltid framhåller, att det är så betydelsefullt, att man tillägnar sig något av de nationella s. k. kulturspråken, det förstår jag så ofantligt väl ur deras synpunkt, som kommit i tillfälle att lära sig ett eller flera av dessa språk mer eller mindre grundligt — i de flesta fall mindre grundligt, men i varje händelse dock så, att de kunna klara sig med det.

Då man nu inbillar sig, att man skall kunna få ett nationellt språk antaget som internationellt språk i hela världen, bevisar detta bara dålig psykologisk blick för mänskligheten. Försök att få Kina att antaga engelskan som internationellt språk, eller tag andra dylika exempel! Det kommer att visa sig fullkomligt omöjligt. Givetvis kommer det också i varje fall att uppstå vissa svårigheter att få ett konstgjort språk mera allmänt antaget, men ett dylikt språk innebär den fördelen, att de rent nationalistiska känslorna genom dess antagande inte komma att resa lika starkt motstånd, som fallet blir, i fall man vill försöka att tvinga en nation att antaga en annan nations språk vid sidan av dess eget.

Herr Lindhagen: Jag vill tillägga, att det kan nog hända — och jag är böjd att tro, att av realpolitiska skäl också så förhåller sig — att lösningen av denna fråga liksom kanske många andra kommer aldrig från Europa självt utan från Asien. Vi veta, att där vill en stor folkrörelse avskudda sig öket av de här europeiska privilegierade språken, som visserligen betecknas icke vara konstgjorda men i alla fall äro konstiga, det kan man väl säga. I Japan exempelvis ha för någon tid sedan universiteten avskaffat bruket att avfatta sina rapporter på tyska, engelska och franska. I stället avfattas nu dessa på

Om världs-
språket.
(Forts.)

esperanto. Likartade emancipationssträvanden har jag även här om dagen hört talas om från andra håll. Om initiativet skulle komma från Europa, så vore det väl från en så liten samling, som exempelvis representeras av kvinnolistan i huvudstadens nu pågående kommunala val, ty den gruppen har också, tror jag, den här saken på sitt program.

Då jag nu talar om framtiden, vill jag verkligen tillägga, att jag hoppas, att herr Eliel Löfgrens fru då kommer att bli utrikesminister. Ty hon har vid ett middagsbord hos japanska ministern för mig uttryckligen förklarat, att hon är fullkomligt omvänd och högeligen behjärtar denna sak. Det föreligger sålunda en ränna i äktenskapet, men det kanske reder sig ändå.

Om Fjärran
Österns pro-
blem.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Löfgren** som meddelat, att han komme att vid detta sammanträde besvara även herr Lindhagens interpellation om Fjärran Österns problem, erhöll ännu en gång ordet och yttrade: Herr greve och talman! Med kammarens tillstånd har herr Lindhagen med åberopande av motiven till motionen nr 198 om »Fjärran Österns problem» till mig framställt följande spörsmål:

1) Huser ej regeringen i själva verket den meningen, att 'fjärran Österns problem' är en angelägenhet som på ett utomordentligt sätt berör den internationella rätten och världsfreden och således även måste intressera Sverige?

2) Håller regeringen före, att denna aktuella fråga följaktligen bör upptagas av Nationernas förbund till ingående bedömande från grunden?

3) Kan det förväntas benägenhet från regeringens sida att giva uttryck för en dylik uppfattning genom att begära initiativ i syfte, att förberedelsevis Nationernas förbunds akt må fullständigast med uttryckligt erkännande av nationaliteternas självbestämmningsrätt i alla världsdelar?»

Till besvarande i ett sammanhang av interpellantens tre frågor får jag anföra följande.

Givetvis är »Fjärran Österns problem» en angelägenhet, som i hög grad berör såväl den internationella rätten som världsfreden och således även måste intressera Sverige. Särskilt ådrager sig den genomgripande omdaningsprocess, som för närvarande pågår i Kina, världens uppmärksamhet. Även vårt land beröres direkt av vad där försiggår bl. a. genom det förhållandet, att Sverige tillhör de s. k. traktatmakterna, vilka jämlikt sina överenskommelser med Kina därstädes tillförsäkras särskilda rättigheter och förmåner, exempelvis med avseende å domsrätt över sina egna undersåtar, utan att Kina i dessa länder åtnjuter motsvarande rätt. Det må emellertid betonas, att Sverige redan genom den senaste, år 1908 företagna revisionen av traktatförhållandena med Kina gjort långtgående medgivanden.

Den djupaste grunden till de folkrörelser, som uppträtt i Kina, är tvevelsutan en i och för sig berättigad, allt kraftigare strävan efter full självbestämmningsrätt gentemot utlandet. Vad som emellertid försvårar en nyreglering av Kinas förhållande till andra makter är de upprivande inre stridigheter, vilka där sedan ett årtionde tillbaka pågått. Ehuru även stormakterna sedan länge varit böjda för att i vidsträckt grad tillmötesgå Kinas aspirationer på en revision av sina traktater, har uppgörelse härom hindrats med hänsyn till det inre läget och åtgärder i sådan riktning hava lätteligen kunnat få skenet av en inblandning i Kinas inrikespolitik och därigenom riskerat att leda till helt andra resultat än dem som därmed avsetts.

Ett initiativ till nyorientering i liberal anda av utlandets politik i Kina togs som bekant genom den not, som brittiska regeringen vid jultiden förra året riktade till de stater, bl. a. Sverige, vilka anslutit sig till de i samband med

Washingtonkonferensen 1922 avslutade traktaterna rörande Kina. Syftet med denna not har mottagits med allmän sympati, ehuru olika meningar varit rådande om möjligheten att för närvarande vidtaga positiva åtgärder i den avsedda riktningen och jämväl England i den sagda noten utgått från att en förutsättning för en definitiv revision av Kinas traktatförhållanden vore bildandet av en auktoritativ regering därstädes.

Till de av den brittiska regeringen framlagda principerna har regeringen i sitt svar å noten i fråga givit sin fulla anslutning och den är alltså beredd att tillmötesgå alla berättigade krav från Kinas sida på en revision av gällande traktatbestämmelser med vårt land.

Vad beträffar interpellantens fråga om lämpligheten av att Nationernas förbund upptager detta ärende till behandling vill jag blott erinra om att Kina sedan i höstas är representerat i förbundsrådet och sålunda har det bästa tillfälle att själv påyrka ett ingripande från förbundets sida, därest så skulle befinnas påkallat.

Vad slutligen angår spørsmålet i detta samband om en eventuell paktändring hänvisas till mitt nyss avgivna svar å en annan av herr Lindhagens interpellationer men erinras tillika att paktrevision för det här ifrågakvarande syftmålet icke synes vara erforderlig. Det torde böra nämnas, att brittiska regeringen i en för förbundsmedlemmarnas kännedom avsedd skrivelse till generalsekreteraren den 8 nästlidne februari lämnat en redogörelse för sin ställning till Kina och därvid särskilt berört de händelser, som inträffat efter framläggandet av den i det föregående berörda noten. Skrivelsen avslutas med en förklaring därom, att brittiska regeringen å ena sidan djupt beklagar, att det för närvarande icke synes föreligga någon möjlighet att påkalla förbundets intervention, men att regeringen å andra sidan gärna skulle begagna sig av varje tillfälle, som kunde erbjuda sig för ett hänskjutande till förbundet av de kinesiska spörsmålen. Vid lämplig tidpunkt torde man därför kunna hava viss anledning att hoppas, att detta det främsta av »Fjärran Österns problem» i vad det angår utlandet blir hänvisat till Nationernas förbund.

Herr Lindhagen: Såsom utrikesministern förmodligen funnit av den åberopade motiveringen, innefattar interpellanten under begreppet »Fjärran Österns problem» hela Asien, frågan om Asiens uppvaknande och inte bara Kinas. Där borta finns det som bekant en hel del osjälvständiga stater fortfarande, och om Kina har suveränitet, så visar det sig i alla fall, att även denna blivit inskränkt på ett sätt, som en suverän stat i längden inte kan finna sig i, vilket är ganska förklarligt. Alltså skulle även här en sådan bestämmelse i folkförbundets akt om nationernas självbestämmanderätt i alla världsdelar bana väg för ett bättre tillstånd och motverka även den nedsjunkna epropeiska politikens undergång utan självöverninnelse. Bakom våra uppsåt böra väl stå en avsikt att grundligt söka lösa frågan, ehuru det kanske inte kommer att ske annat än successivt, allt beroende dock på Europas goda vilja.

Utrikesministern har således icke svarat på huvudfrågan, vilken han också kringgick i sina föregående anföranden. Jag anser, att här föreligger främst en rättsfråga. Visserligen bör Kina självt söka bevaka sin och övriga asiatiska folks rätt i folkens förbund, om det så kan gentemot de makter, som härska över Kina. Det har ock försökt det på senare tider, men man har ej velat lyssna till dess erinringar. Interpellationen utgår från att vi tillhöra en nation, som visserligen inte av dygd men av tillfälligheter är frigjord från stormakternas utomeuropeiska intressen. Då det mänskligt att döma är svårt för dem att avbryta denna övermakt, som ingått i deras nationella liv, och ännu mer erkänna, att den är obehörig, skulle vi i vår mån i Europas folkförbund kunna föra rättens talan, i välvilliga ordalag naturligtvis, och där-

*Om Fjärran
Österns pro-
blem.
(Forts.)*

Om Fjärran
Osterns pro-
blem.
(Forts.)

igenom, såvitt på oss ankommer, söka hindra ett kommande krig mellan två världsdelar och jämväl, i mån av vår förmåga, bereda återtagsvägar för de europeiska makter, som annars förr eller senare komma att nödgas på ett mera omstörtande sätt draga sig ifrån sitt grepp över de asiatiska landamärena.

Därtill kommer att vårt eget intresse kräver en sådan politik. Vi skulle bespara oss frestelser och uppmaningar, att med vår härsmakt deltaga i en sammanstötning mellan två världsdelar och två raser, kanske till och med mellan två arbetarklasser, och därmed skulle vi få skydd för att själva behöva indragas i en sådan konflikt.

I en debatt i militärfrågan nyligen i denna kammare var det en talare, herr Wohlin, som värtaligt just framhöll tilldragelserna i Kina och den frihetsrörelse, som där äger rum, såsom ett av skälen, varför vi borde rusta oss med ett starkare försvar och på sådant sätt stödja den hatade »västerländska civilisationen». Jag tillät mig då, och jag tillåter mig även i dag inlägga en bestämd gensaga mot en sådan uppfattning, att våra rustningar skulle vara till för att eventuellt hjälpa kolonialmakterna att betvinga den asiatiska frihetsrörelsen, som ändock är obetvingelig och kommer att gå sin gång utan att någon människomakt i tidernas längd kan hindra densamma. Den förstnämnda talarens yttrande i kammaren följdes av starka bravorop. Jag tror dock knappast, att det var utsikterna att bli engagerade i undertryckandet av Kinas frihetsrörelse, fastän det lät så, utan snarare talarens livliga övertygelse i framställningssättet som framkallade bravoropen.

Det sades av utrikesministern, att vi måste vänta på, att Kina får en auktoritativ regering. Nej, därpå behöva vi inte vänta. Ett sådant här initiativ bara underlättar möjligheten för Kina att få en auktoritativ regering, inte i så hög grad visserligen, men i alla fall i någon mån, så vitt på oss kan ankomma. Jag har läst åtskilliga uttalanden om tillståndet i Kina från auktoritativa personligheter, och jag har också tagit del av en vidlyftig rapport, som nyligen skickades från amerikanska missionärsförbundet i Kina. Däri framhålla vederbörande liksom också professor Gunnar Andersson och andra som känna förhållandena, att allt detta, som rör sig på ytan, är bara skum, som inte betyder mycket. Bakom ligger det stora, under årtusenden grundmurade kinesiska samhället med dess civilisation. Då detta samhälle väl blir befriat bland annat och i all synnerhet från de störningar av de nationella enhetssträvandena, som de europeiska settlements innebära, så blir det mycket lättare för Kina att få en auktoritativ styrelse. Den amerikanska missionärföreningen liksom andra tillägga, att hela nationen är övertygad om, att Kantonregeringen är den enda, som kommer att vinna terräng, och kunna skapa Kinas enhet. Den har sympatier från allt folket i olika samhällsklasser, därför att detta känner med sig, att den har ett ideal bakom sig och att den kämpar för Kinas sak, vilket ej dessa satraper göra, som brandskatta folket, taga sina vapen från europeiska makter och fly till ett europeiskt settlement, när de bli slagna för att därifrån kunna fortsätta sina intriger mot Kinas enhet. Detta förhållande är det för närvarande mest aktuella föremålet för det kinesiska folkets övilja. Jag tror ock, att det skulle vara intressant att få veta, om det förhåller sig så, som jag har hört uppgivas, att även Sverige — från Bofors — levererar vapen till de där satraparméerna i Nordkina. Sådant, herr Löfgren, hindrar också, att Kina får, såvitt på Sverige ankommer, en enhetlig kinesisk regering.

Herr Winberg: Ja, herr talman, jag fick den uppfattningen av herr utrikesministerns uttalande här, att han något för oreserverat svor på den engelske magisterns ord i fråga om förhållandet mellan Kina och England. Han förklarade nämligen, att det förslag, som för en tid sedan framstälts från engelskt håll, ju måste betraktas »såsom mycket liberalt». Nu är visserligen

uttrycket »liberalt» synnerligen flytande, så att det är svårt att veta, vad han menade därmed, men i alla fall är det väl ett faktum, att man från kinesisk synpunkt ej vill erkänna, att det där förslaget kan betecknas såsom så synnerligen liberalt. Vidare är det allmänna skäl, som man försvarar sig med, när det påpekas, att orsaken till, att mellanhavandet mellan Kina och framför allt England ej blivit ordnat, är den, att man ej haft någon auktoritativ regering i Kina att göra med. Jag skall ej ingå närmare härpå, jag vill bara säga, att jag tror, att det är lyckligt även från svensk synpunkt, om man ej allt för mycket ser genom engelska glasögon, när det blir fråga om att bedöma förhållandet mellan Kina och de europeiska staterna. Det sätt, varpå de europeiska staterna under årtionden ha behandlat Kina, är verkligen någonting så upprörande, att man måste förundra sig över kinesernas tålmod. Här skulle ju kunna räknas upp en hel del fall, såsom t. ex. opiumkriget på 40-talet. Vidare ha vi det s. k. boxarupproret och en hel del andra händelser. Men det är ej nödvändigt att närmare gå in härpå. När man under den gångna tiden rätt ofta här i Europa talat om »den gula faran», så är det nog det onda samvetet, som varit framme. Om förhållandena nu kunna avvecklas på så sätt, att det där agget mot allt vad europeiskt heter försvinner, vilket agg av helt naturliga skäl är djupt rotat i varje kines' tänkesätt på grund av det uppträdande, som de europeiska nationerna tillåtit sig, då anser jag, att vi fått uppleva något, som är synnerligen värdefullt. Och om det är så, som man påstår, att Ryssland i detta avseende något medverkat till, att Kina reser sig, så att det kan bli en verklig ordning och en uppgörelse mellan Kina och Europa, då har Ryssland gjort ej blott en verklig kulturgärning, utan kanske även gjort Europa en tjänst, som ej många därstädes i detta ögonblick kunna fullt uppskatta. Det där låter naturligtvis litet utmanande för många — jag ser, att herr Trygger drar på munnen — men det kan ej hjälpas, att i verkligheten ligger saken på det sättet.

Men det var ej detta, som närmast föranledde mig att begära ordet, utan det var utrikesministerns konstaterande av, att det för närvarande knappast torde finnas någon möjlighet att påkalla Nationernas förbunds ingripande. Jag vill naturligtvis ej motsäga honom därvidlag. Däri har han mera rätt än jag tror, att han själv vet. Jag vill endast peka på den groteska situation, som vi i alla fall få bevittna. Här ha vi en massa stater anslutna såsom medlemmar till Nationernas förbund och bland dessa stater Kina. Kina håller på med inre frigörelse- och uppryckningsarbete. Under tiden skicka de övriga medlemmarna av Nationernas förbund, de europeiska staterna, den ena flottiljen krigsfartyg efter den andra till Kina och blanda sig in i de rent inre kinesiska angelägenheterna, och samtidigt nödgas man konstatera under allt detta, att det ej finnes någon möjlighet att påkalla Nationernas förbunds inblandning för att ordna denna sak. Ja, mina herrar, ha vi inte därmed också en in amplissima forma given förklaring om Nationernas förbunds fullkomliga betydelselöshet vid ett tillfälle, då det verkligen skulle ha en uppgift att fylla? Jag skulle kunna tillåta mig följande exempel. Hur skulle det ställa sig, ifall förhållandena voro omvända? Om man i England hade en del politiska svårigheter och Kina och Indien eller en del andra länder skickade dit en flotta för att bevaka sina intressen, tror man ej, att Nationernas förbund vid ett sådant förhållande skulle ingripa? Jo, om det vore det nuvarande Nationernas förbund med dess grundvalar och intentioner, så skulle det alldeles säkert förklara, att här är en sak, vari Nationernas förbund måste ingripa! Som saken nu ligger till är det dock kanske nyttigt, att Nationernas förbund ej ingriper i denna fråga, ty jag misstänker, att Nationernas förbund i så fall ingalunda komme att spela den opartiske medlarens roll utan säkerligen uppträda till den ena partens favör. I så fall är det bättre, att det håller sig borta.

*Om Fjärran
Österns pro-
blem.
(Forts.)*

Justerades protokollen för den 19 och den 22 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 10 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1927—1928 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för statens räkning av den Dala—Hälsinglands nya järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen mellan Orsa och Bollnäs m. m.;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av förfallen del av statslån till Skövde—Axvalls järnvägsaktiebolag m. m.; samt

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa av postmedel felaktigt utbetalda belopp.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 5.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 51, angående överlämnande till andra särskilda utskottet av punkt 142 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 52, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens för budgetåret 1927—1928 åttonde huvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 28.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 29, i anledning av remiss från kamrarna av dels Kungl. Maj:ts proposition (nr 197) med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, dels vissa motioner angående ändring i grunderna för vägs kattens utgörande.

Detta memorial lydde:

»Till jordbruksutskottet hava hänvisats dels Kungl. Maj:ts proposition nr 197, med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, vilket förslag avser ändring i grunderna för vägs kattens utgående, dels två likalydande motioner, nämligen nr 16 i första kammaren av herrar *Nilsson*, *Petrus*, m. fl. och nr 15 i andra kammaren av herr *Johansson* i Kälkebo m. fl. likaledes angående ändring i samma grunder.

Under återopande av kamrarnas protokoll den 25 februari 1927 angående tillsättande av ett särskilt utskott för vissa skattefrågors behandling samt

med hänvisning till innehållet i ovanberörda proposition och motioner får utskottet hemställa

- 1) att propositionen nr 197 må till riksdagens kamrar återlämnas,
- 2) att motionen I:16 må till första kammaren återlämnas, samt
- 3) att motionen II:15 må till andra kammaren återlämnas.»

På framställning av herr talmannen beslöts att memorialet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Herr **förste vice talmannen**: Till stöd för sin hemställan att få till kamrarna återlämna Kungl. Maj:ts proposition nr 197 har jordbruksutskottet åberopat kamrarnas protokoll den 25 februari 1927 angående tillsättande av ett särskilt utskott för vissa skattefrågors behandling. Härmed avses uppenbarligen kamrarnas beslut, att första särskilda utskottet skulle behandla sådana eventuellt inkommande kungl. propositioner, som stode i *omedelbart sammanhang* med de ämnen, som behandlades i Kungl. Maj:ts propositioner nr 102—105, 134 och 146. Vid den förberedande granskning, som ägnades den nu ifrågavarande propositionen nr 197, innan densamma remitterades till jordbruksutskottet, framgick icke, att propositionen stode i sådant *omedelbart sammanhang* med någon av de nyssnämnda, till särskilda utskottet hänvisade propositionerna. Tvärtom syntes ordalagen i vederbörande departementschefs yttrande till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet giva uttryckligt stöd för en motsatt uppfattning.

Emellertid har jordbruksutskottet vid granskning av propositionen tydligen kommit till den åsikten, att ärendet måste anses stå i *omedelbart sammanhang* med de till särskilda utskottet hänvisade skattefrågorna, och då såväl ordföranden i särskilda utskottet som ock andra i ämnet sakkunniga personer under hand förklarar sig dela denna åsikt, torde kammaren icke böra motsätta sig, att propositionen behandlas av särskilda utskottet.

Jag tillåter mig därför yrka, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan i den nu föredragna punkten samt hänvisa ifrågavarande kungl. proposition till första särskilda utskottet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt, varefter ifrågavarande kungl. proposition hänvisades till första särskilda utskottet.

Punkten 2.

Herr **förste vice talmannen**: Utskottets i denna punkt gjorda hemställan föranleder vissa erinringar ur formell synpunkt.

Den ifrågavarande motionen remitterades till jordbruksutskottet redan den 15 sistlidne januari. Det i jordbruksutskottets memorial åberopade beslutet angående tillsättande av ett särskilt utskott, vilket beslut fattades den 25 februari, har alltså icke något avseende på motionen nr 16.

Jordbruksutskottet har vidare hänvisat till motionens innehåll, men detta innehåll motiverar icke i och för sig motionens *återlämnande* till kammaren.

Emellertid stadgas ju i § 8 av reglementariska föreskrifter för riksdagen, att ständigt utskott under vissa förutsättningar skall äga göra framställning hos kamrarna om *överlämnande* till särskilt utskott av ärende, som till det ständiga utskottet hänvisats, innan beslutet om det särskilda utskottets tillsättande fattades.

*Ang.
återlämnande
från jord-
bruksutskottet
av en dit
remitterad
kungl. pro-
position.*

*Ang. viss
motions över-
lämnande till
första särskil-
da utskottet.*

Ang. viss motions överlämnande till första särskilda utskottet.

(Forts.)

Då man med en välvillig tolkning av jordbruksutskottets memorial torde kunna däri inlägga, att utskottet avsett att — med begagnande av den åt utskottet i § 8 av reglementariska föreskrifter inrymda rätten — göra framställning om motionens överlämnande till första särskilda utskottet, vill jag till undvikande av onödig tidsutdräkt icke inskränka mig till att yrka avslag å utskottets hemställan, utan tillåter jag mig föreslå, att kammaren måtte i anledning av utskottets hemställan under punkten 2 medgiva, att ifrågavarande motion må överlämnas till första särskilda utskottet.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, antogs på gjord proposition herr förste vice talmannens förslag, att kammaren skulle med anledning av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan medgiva, att ifrågavarande motion finge överlämnas till första särskilda utskottet.

Ang. viss motions överlämnande till första särskilda utskottet.

Punkten 3.

Herr förste vice talmannen: Med denna motion förhåller det sig på enahanda sätt, som med den i punkten 2 omförmälda motionen. Under åberopande av vad jag nyss anförde beträffande punkten 2 får jag föreslå, att kammaren måtte i anledning av utskottets hemställan under punkten 3 medgiva, att ifrågavarande motion må överlämnas till första särskilda utskottet.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, beslöt på gjord proposition kammaren att med anledning av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan medgiva, att den i denna punkt avsedda motionen finge överlämnas till första särskilda utskottet.

Fråga, till vilket utskott viss motion bör remitteras.

Föredrogs frågan, till vilket utskott den av herr Nilsson, Petrus, m. fl., väckta motionen nr 321, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, borde hänvisas.

Herr talmannen hemställde, huruvida kammaren behagade hänvisa ifrågavarande motion till första särskilda utskottet.

Härtill svarades ja.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 30.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Ang. vissa anslag till försvarsdepartementet.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) med uteslutande av den å försvarsdepartementets ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22, besluta, att i staten skulle till en registrator i försvarsdepartementet uppföras ett arvode å 3,180 kronor för år;

b) godkänna under punkten införda ordinarie stater för försvarsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927.

Herr statsrådet **Rosén**: Herr talman! Enär jag torde bli förhindrad att närvara i kammaren under den fortsatta behandlingen av huvudtiteln, ber jag att med herr talmannens tillstånd redan vid denna punkt få beröra några av huvudtitelns punkter, vid vilka statsutskottet gjort ändringar i Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang. vissa
anslag till
försvarsde-
partementet.
(Forts.)*

Utskottet har i stort sett behandlat Kungl. Maj:ts förslag med mycken välvilja, men några få nedprutningar ha föreslagits, som jag önskar beröra, enär dessa nedprutningar, om de av riksdagen bifallas, komma att i vissa fall föranleda överskridanden av vederbörande anslag.

Detta gäller först det under punkt 16 upptagna anslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader. Utskottet säger här, att det icke känt sig övertygat om att, därest den största sparsamhet iakttages, så stort belopp, som av Kungl. Maj:t äskats, verkligen bliver erforderligt. I anledning därav har utskottet nedsatt det av Kungl. Maj:t begärda beloppet, 1,000,000 kronor, med 100,000 kronor till 900,000. Redan Kungl. Maj:t hade prutat 150,000 kronor på det för innevarande budgetår utgående anslaget; utskottet prutar nu därutöver 100,000.

Ursprungligen har detta anslag under åtskilliga år varit alltför lågt beräknat och på ett betänkligt sätt överskridits. För att taga ett exempel kan jag nämna, att för år 1922 var anslaget 525,300 kronor, medan det förbrukades 1,966,700. I följd därav höjdes anslaget, sedan statsrevisorerna fäst uppmärksamheten på förhållandet, av 1924 års riksdag till 1,150,000 kronor, vilket belopp sedan dess årligen anvisats. Men ej heller detta belopp har visat sig tillräckligt. För budgetåret 1924—1925 förbrukades 1,777,000 och för året 1925—1926 1,701,000. För nästa budgetår har av Kungl. Maj:t begärts 1,000,000. I försvarspropositionen beräknades kostnaden efter genomförd omorganisation till 710,000 kronor. Härvid räknades dock med en sänkning av järnvägstaxorna, vilken sänkning som bekant ej ägt rum. Vidare har sedan dess resereglementet förändrats. Räknar man med dessa på medelförbrukningen inverkan förhållandena så kommer efter genomförd organisation det erforderliga beloppet icke att bli 710,000 utan 935,000 kronor, därest militärtaxan på järnvägarna icke skulle förändras. För budgetåret 1927—1928 erfordras emellertid en ökning av detta belopp på grund av den större värappliktskontingentens resor till och från årets repetitionsövningar. Det av Kungl. Maj:t begärda beloppet, 1,000,000 kronor, torde därför bliva erforderligt.

Statsutskottet förordar alltså anvisande av ett belopp, som uppenbarligen blir otillräckligt. Visserligen uttalar utskottet, att om man iakttagit den största sparsamhet, så bör 900,000 räcka. Det hade varit önskligt, att utskottet här anvisat, på vilket sätt denna sparsamhet skall iakttagas. Då man är skyldig att göra utbetalningarna för järnvägstransporter efter taxa och då inskrivningsherrarna vilja ha betalt efter resereglementet, så kan jag ej se någon annan väg att åstadkomma sparsamhet här än på så sätt, att man skulle låta bli att inkalla en del värnpliktiga, men det lär väl utskottet ej ha åsyftat. Vid utarbetandet av huvudtiteln har jag, såsom jag vid ett föregående tillfälle nämnt, utgått därifrån, att anslagen borde så tillmätas, att de stora överskridanden, som hittills varit vanliga, ej vidare skulle ifrågakomma. På grund av den nu föreslagna anslagssänkningen, om den av riksdagen godkännes, blir detta ej möjligt, utan överskridande kommer här att äga rum.

Beträffande anslaget till munderingsutrustning, i punkt 27, har utskottet följt Kungl. Maj:ts förslag. Det förslaget innebär en minskning av det nu utgående beloppet med 90,000 kronor. Ett antal reservanter föreslå emellertid en minskning med ytterligare 260,000 kronor till 4,750,000. Redan med den nedsättning, som gjorts i propositionen, blir det nödvändigt att inom kort avskeda en del arbetare, som äro sysselsatta vid beklädnadsverkstäderna och intendenturverk-

Ang. vissa
anslag till
försvarsde-
partementet.
(Forts.)

städerna. Om riksdagen nu följer reservanternas, så måste följden bli, att ytterligare avskedanden komma att äga rum. Den omständigheten kan givetvis ej vara avgörande i detta fall, men då det högre anslaget är erforderligt, om mobiliseringsbehovet efter den nya härorganisationens genomförande skall tillgodoses, så torde Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag vara fullt motiverat.

Beträffande punkt 40 under rubriken »sjukvård m. m.» har utskottet icke haft annan erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, än att kostnaderna för arméns bakteriologiska laboratorium fortfarande synas utskottet böra upptagas å extra stat. Det är en bagatell det gäller, ett anslag på 2,000 kronor. Att detta uppförts såsom ordinarie reservationsanslag beror därpå, att jag ansett mig böra beakta den anvisning, som lämnades av försvarsutskottet 1925, och mot vilket förslag riksdagen icke gjort någon erinran. Att beloppet av försvarsutskottet inordnades bland de ordinarie reservationsanslagen torde ha berott på, att det är både besvärligt, onödigt och även dyrbart att ha särskilda konton för sådana obetydliga anslag. Men då statsutskottet ser saken på annat sätt, så skall naturligtvis anvisningen följas, till dess utskottet, som jag hoppas, inom kort kommit på andra och bättre tankar.

Beträffande punkt 59, anslaget till extra utgifter, har utskottet gjort en väsentlig nedprutning. Kungl. Maj:t har där begärt 350,000 kronor eller samma belopp, som nu utgår. 400,000 kronor beräknas efter genomförd omorganisation. Här har utskottet prutat ned anslaget till hälften av det nu utgående, eller till 175,000 kronor. Anledningen till den föreslagna minskningen är, att reservationen å anslaget beräknas uppgå till omkring 400,000 kronor vid innevarande budgetårs utgång. Det är mycket möjligt, att den reservationen kommer att finnas. Jag måste dock beklaga, att en nedprutning skett. Under övergångsåret torde uppstå så många och så stora utgifter, som icke kunnat beräknas eller som förbisetts, att det av Kungl. Maj:t begärda beloppet mycket väl torde behövas. Medel ur detta anslag beviljas ofta av Kungl. Maj:t till åtgärder, som äro ägnade att åstadkomma omedelbara besparingar. En minskning av anslaget torde således komma att medföra, att i sådana mindre betydande frågor särskilda anslag måste begäras av riksdagen.

Slutligen vill jag beröra ytterligare en punkt, nämligen punkt 66, beträffande rekryteringskostnader under huvudrubriken »sjöförsvaret». Kungl. Maj:t har där begärt oförändrat belopp, 134,000 kronor. Utskottet säger, att då utgifterna å detta anslag under budgetåret 1925—1926 uppgått endast till omkring 69,000 kronor, synes anslaget för nästa budgetår kunna utan risk för att detsamma överskrides bestämmas till 70,000 kronor. Tyvärr torde det dock vara alldeles visst, att 70,000 icke räcka till. Att blott 69,000 förbrukats under budgetåret 1925—1926 berodde därpå, att de flesta stamanställda ville stanna kvar till 1926 för att kunna komma i åtnjutande av avskedsersättning, som ej utgick under 1925. Vidare skedde hösten 1925 en mycket begränsad rekrytering. Härav följde, att rekryteringskostnaderna blevo ovanligt små. Under tiden 1 juli 1926—sista februari i år har å anslaget utgått över 93,000 kronor, och marinförvaltningen beräknar nu, att under återstoden av budgetåret kommer att utgå ytterligare minst 28,000 kronor. Totalutgifterna för innevarande budgetår beräknas alltså till 121,000 kronor. Då utgifterna i detta fall ej lära bli mindre under nästa budgetår, är det uppenbart, att ett betydligt överskridande här kommer att äga rum, om riksdagen godkänner statsutskottets förslag.

Herr Widell: Herr talman! Med herr talmannens tillstånd skall jag be att få yttra några ord med anledning av herr statsrådets och chefens för försvarsdepartementet erinringar mot utskottets förslag.

Beträffande punkten om inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader kan jag inskränka mig i huvudsak till att förklara, att jag till alla delar instäm-

mer i vad herr statsrådet här har yttrat. Förhållandet var det, att när denna punkt behandlades inom statsutskottets första avdelning, så stannade avdelningen för alternativ, så att tre å avdelningen, bland dem jag, tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag, och tre andra ville nedsätta anslaget till 800,000 kronor. I statsutskottets plenum förfäktade jag, att man borde gå med på Kungl. Maj:ts förslag, då annars med säkerhet ett överskridande å anslaget komme till stånd. Men då man i statsutskottet önskade, att här skulle åstadkommas en kompromiss, och majoriteten ville gå på 900,000 kronor, så ville jag för min del ej reservera mig mot detta, då det ju i alla fall är ett reservationsanslag och budgetens säkerhet icke äventyras genom det relativt obetydliga belopp, vartill merutgiften i detta fall kunde beräknas. Men jag är som sagt fullständigt ense med herr statsrådet därom, att de 900,000 kronorna på denna punkt icke komma att räcka.

Vad beträffar anslaget till munderingsutrustning, har statsutskottets majoritet varit av samma uppfattning som herr statsrådet, och det blir tillfälle att debattera denna sak, när vi komma till den punkten på huvudtiteln.

Vad angår anslaget till bakteriologiska laboratoriet, har utskottet visst inte förbisett, att 1925 års riksdag upptagit detta anslag bland ordinarie kostnader för sjukvård m. m. Emellertid har man på avdelningen i utskottet inte känt sig så övertygad om, att detta beslut var riktigt. Det är en gammal fråga, om detta bakteriologiska laboratorium överhuvud taget skall bibehållas för framtiden. Vi ha ju flera bakteriologiska laboratorier, och det kan därför råda tvekan, huruvida man skall för all framtid bibehålla detta bakteriologiska laboratorium för armén. Den frågan förelåg inte nu till behandling, men vi ansågo i alla fall, att det vore lämpligt att tills vidare bibehålla den nuvarande anordningen. Saken är ju för övrigt inte av större vikt.

Vad beträffar anslaget till extra utgifter, kan jag också i mångt och mycket instämma med herr statsrådet. Jag och mina meningsfränder i utskottet hava velat ha ett högre belopp till extra utgifter. Det förslag, som föreligger här i betänkandet, är emellertid resultatet av en kompromiss inom statsutskottet. Jag beklagar, att anslaget har sänkts så mycket som skett, men jag tror nog, att det torde kunna bli något så när tillräckligt. Utöver den reservation, som det här talas om, finnes nämligen ett belopp på ytterligare 90,000 kronor, vilket skall från andra huvudtitlar tillgodoföras detta anslag. Man har visserligen inte tänkt, att denna överföring skulle ske så snart, utan först när beslut fattades, vilka statsinstitutioner som skola övertaga de lediga kasernerna, men därest det visar sig uppstå brist i anslaget till extra utgifter, får man väl gå i författning om tillgripande av denna inkomst för anslaget.

Beträffande anslaget till rekryteringskostnader för marinen, har utskottet inte haft andra upplysningar att gå efter än vad budgetredovisningen visat, och vi ha inte haft någon särskild anledning att antaga, att icke kostnaderna skulle kunna begränsas till den summa, som här är angiven. Skulle något överskridande komma att ske, torde beloppet i alla fall bli så pass obetydligt, att det inte kan inverka på budgeten.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. vissa
anslag till
försvarsde-
partementet.
(Forts.)*

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

*Anslag
till inskri-
vningkost-
nader m. m.*

Kungl. Maj:t hade under punkten 18 av fjärde huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition föreslagit riksdagen att minska ordinarie förslagsanslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m., nu 1,150,000 kronor, med 150,000 kronor till 1,000,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten yttrat:

»I anledning av Kungl. Maj:ts förslag under punkt 18 får utskottet som icke känt sig övertygat om att därest den största sparsamhet iakttages så stort belopp, som av Kungl. Maj:ts äskats, verkligen bliver erforderligt, och som ansett sig därför kunna föreslå att anslagsbeloppet bestämmes till 900,000 kronor hemställa, att riksdagen må minska ordinarie förslagsanslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m., nu 1,150,000 kronor, med 250,000 kronor till 900,000 kronor.»

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Av den förda diskussionen har framgått, att den av utskottet här föreslagna nedsättningen av anslagsbeloppet icke innebär någon besparing utan endast är beroende på en uppenbarligen för lågt gjord beräkning. Då det icke, såvitt jag förstår, kan vara rimligt och riktigt, att man beträffande anslagsposter, där man på förhand ser, att det anvisade beloppet är för lågt, likväl sätter ett dylikt belopp, utan det tvärtom är riktigt, att man söker att på varje punkt närma sig det, som man verkligen tror komma att utgå, skall jag tillåta mig hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i den nu föredragna punkten.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Herr Widell har redan uppgivit, att resultatet av överläggningen i statsutskottet beträffande denna punkt blev en kompromiss. Det fanns, såsom han upplyste, några, som ville gå ännu längre ned, nämligen till 810,000 kronor, och andra, som höllo på Kungl. Maj:ts förslag.

Nu är det ju klart, att den nya försvarsorganisationen kommer att kräva lägre kostnader för ifrågavarande ändamål än vad som förut fordrats. När försvarsutskottet beräknat denna kostnad till 710,000 kronor, har det säkerligen skett på mycket goda grunder. Då emellertid jag, som höll på förslaget om 810,000 kronor, till dessa 710,000 kronor lade 100,000 kronor, var jag övertygad om att jag i det närmaste skulle stå på den säkra sidan. När nu utskottet har gjort en kompromiss, där man lagt till 190,000 utöver vad försvarsutskottet beräknat, så förefaller det mig, som om man utan någon större risk kunde godkänna utskottets förslag. Detta anslag har alltid väckt vissa betänkligheter vid behandlingen i statsutskottet. Man har haft en känsla av

att man just på denna punkt varit litet för generös. Då ville statsutskottet vid detta tillfälle icke allenast mana till försiktighet utan också i handling visa sin vilja genom att sätta ned anslaget och därmed starkare markera sin uppfattning om önskvärdheten av en besparing vid punkten i fråga. Jag anser det vara riktigt och klokt, att man förfar på det sättet med ett anslag, beträffande vilket man alltid har hyst betänkligheter.

Då således statsutskottets förslag överskrider det av försvarsutskottet beräknade beloppet med ett par hundra tusen kronor, förefaller det mig, som om riksdagen mycket väl kunde följa statsutskottet i detta fall. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Anledningen till att detta anslag icke motsvarar försvarsutskottets beräkning angavs ju av försvarsministern, vilken påpekade, att de taxor, som man där hade räknat med, nu icke tillämpas, utan att högre sådana gälla, och att ävenså resetraktamentskostnaderna, tillämpade på det militära området, komma att medföra större utgifter än vad man då kunde förutse. Anledningen till höjningen är sålunda, såvitt jag förstår, tydlig och klar.

Jag har emellertid icke något att invända, om avdelningen, som ju ensamt är den, som kan ägna sig åt detaljgranskning, på någon punkt skulle finna, att man, som herr Nilsson uttryckte det, förfarit något för generöst, påvisar detta och anger, på vilka områden och i vilka avseenden någon besparing efter avdelningens mening kan ske, så att en undersökning av den saken kan utföras. När emellertid så icke skett, utan man uttrycker sig i ytterst allmänna ordalag och icke anger, vari generositeten skulle ligga, tror jag icke, att man vinner någon effekt med det sätt, varpå man nu här förordar nedsättning av anslagsbeloppet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, i enlighet med föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan, såvitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepade propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Trygger* och *Stendahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalles denna framställning oförändrad.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville

Anslag
till inskri-
vingskost-
nader m. m.
(Forts.)

rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 17—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.

Punkten 21.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen dels till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 470,000 kronor, dels ock medgiva att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1927 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde vara bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förcheft följande motioner, nämligen:

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *E. Trygger* m. fl., nr 77, och den andra inom andra kammaren av herr *A. Lindman* m. fl., nr 91, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att för det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor;

dels ock en inom första kammaren av herr *C. Lindhagen* väckt motion, nr 171, vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå det under fjärde huvudtiteln för frivilliga skytteväsendets befrämjande äskade anslaget å 470,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å de av herr Trygger m. fl. och herr Lindman m. fl. väckta motionerna I: 77 och II: 91 i vad desamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å den av herr Lindhagen väckta motionen I: 171, till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 470,000 kronor;

b) medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1927 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde vara bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Widell*, *Bergqvist*, *Hallin*, *Rooth*, *Wiklund*, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren* och *Järte*, vilka ansett, att utskottet bort till en början i utlåtandet intaga vissa angivna delar av motiveringen till de av herr Trygger m. fl. och herr Lindman m. fl. i ämnet väckta motionerna och därefter bort anföra och hemställa följande:

»Utskottet, som ansluter sig till de av motionärerna sålunda anförda synpunkterna, anser sig böra tillstyrka, att anslagsbeloppet bestämes till 500,000 kronor. Den av herr Lindhagen väckta motionen avstyrker alltså utskottet.

Mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt finner utskottet icke anledning till erinran. Utskottet hemställer, att riksdagen må

a) med bifall till de av herr Trygger m. fl. och herr Lindman m. fl. väckta motionerna I: 77 och II: 91 samt med avslag å den av herr Lindhagen väckta motionen I: 171 till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor;

b) — — — — — »;

2) av herrar *Nilsson* i Malmö, *Wallés*, *Asplund*, *Bergström*, *Johansson* i Hälsingborg, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Nilsson* i Örebro och *Ward*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har, under erinran om att anslag till det frivilliga skytteväsendet icke upptagits i 1925 års proposition rörande försvarsfrågan, ansett sig icke böra tillstyrka, att medel av riksdagen anvisas till det frivilliga skytteväsendets understödande för budgetåret 1927—1928.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande dyrtidstillägg åt viss hos skytteförbundens överstyrelse anställd personal finner sig utskottet däremot böra tillstyrka.

Utskottet hemställer, att riksdagen må

a) med bifall till den av herr Lindhagen väckta motionen I: 171 avslå såväl det av Kungl. Maj:t framställda förslaget som de av herr Trygger m. fl. och herr Lindman m. fl. väckta motionerna I: 77 och II: 91 om anvisande av anslag för budgetåret 1927—1928 för det frivilliga skytteväsendets befrämjande;

b) medgiva — — — — — tjänst.»

Herr Widell: Herr greve och talman! Statsutskottets utlåtande i den nu föredragna punkten är ganska egendomligt, då utskottets hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag av 470,000 kronor endast stödes av ett ringa fåtal av utskottets ledamöter. Det stora flertalet står som reserveranter.

De socialdemokratiska ledamöterna ha som vanligt reserverat sig för avslag på varje anslag. Den saken skall jag inte nu gå närmare in på. Frågan om anslag eller icke anslag till den frivilliga skytterörelsen har debatterats så många gånger här i riksdagen, att det torde vara omöjligt att avvinnna den frågan några nya synpunkter.

Jag skall i stället be att få yttra några ord angående en annan reservation, som vid punkten är avgiven av mig jämte sju andra ledamöter i utskottet.

Kungl. Maj:t hade föreslagit ett anslag av 470,000 kronor till det frivilliga skytteväsendet. Kungl. Maj:t har sålunda minskat det belopp, som under de senaste åren utgått, nämligen 500,000 kronor, med 30,000 kronor. Skälet härtill är, att departementschefen ansett, att eftersom riksdagen beslutat, att militärövningarna vid de allmänna läroverken skulle upphöra — det är ju för ett tiotal år sedan det skedde — så fordrade konsekvensen, att något bidrag till de unga skyttarna i åldern 12—15 år inte skulle utgå. Då detta bidrag beräknats till 30,000 kronor, ansågs anslagsbeloppet kunna nedsättas.

Med anledning av denna Kungl. Maj:ts framställning har det väckts motioner i båda kamrarna — i denna kammare av herr Trygger m. fl. och i andra kammaren av herr Lindman m. fl. —, däri det yrkats på ett anslag av 500,000 kronor, d. v. s. samma belopp som under de föregående åren. Nu kan man ju säga, att skillnaden i anslagsbelopp inte är så stor, och vore det endast fråga om själva beloppet, så vore det kanske inte skäl i att göra så mycket av denna omständighet, men i alla fall är saken betänklig även vad anslagsbeloppet beträffar. Det anslag, 500,000 kronor, som nu utgått under några år, är i och för sig synnerligen lågt. Detta anslag har ju tidigare varit uppe i över miljonen, och det är klart, att då anslaget gått så långt ned, måste varje

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.*

(Forts.)

Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

ytterligare minskning vara betänklig och medföra ökade svårigheter för skytteföreningarna att fylla sin viktiga uppgift.

Men det viktigaste härvidlag är som sagt nog inte själva anslagsbeloppet, utan det är den motivering, som departementschefen anfört för nedsättningen, nämligen att bidrag inte vidare bör utgå för de unga skyttarna. Skälet härför, att militärövningarna vid läroverken varit inställda i ett tiotal år, har synt motionärerna och de reservanter, som i statsutskottet upptagit motionärernas förslag, snarare vara ett skäl för ett bibehållande av anslaget till dessa skyttar. Att militärövningarna vid läroverken upphört, gör givetvis behovet av att dessa unga män få deltaga i skytterörelsen så mycket större. Men för övrigt är det här ingalunda fråga bara om läroverksungdom. Det stora flertalet av dessa skyttar tillhör nog inte läroverksungdomen. Man har beräknat, att det kanske bara är en femtedel av dessa unga skyttar, som tillhör läroverksungdomen. Varför då utesluta denna kategori skyttar? Vill man utesluta alla, bara för att läroverksungdomen inte skall få vara med? Det förefaller litet egendomligt. För skytterörelsen är det av synnerligen stor vikt, att den får sina medlemmar så tidigt som möjligt. Intresset är ingalunda minst bland de unga. Tvärtom är det nog där mycket stort, och det intresse, som hos dem uppstår, om de som unga ansluta sig till skytterörelsen, följer dem sedermera i mognare år.

Nu är det ju klart, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag visst inte hindrar skytteföreningarna att framgent som hittills taga emot dessa unga skyttar, men då föreningarna inte få några medel till deras skjutövningar, komma naturligtvis svårigheterna att bereda dem utbildning att bli synnerligen stora. Då detta måste betraktas som mycket olyckligt, ha de ifrågavarande motionerna väckts, och dessa motioner ha i statsutskottet omfattats av en minoritet, till vilken också jag anslutit mig. Därför anhåller jag nu, herr greve och talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Den förste ärade talaren yrkade bifall till sin reservation; jag ber att få yrka bifall till den i ärendet av mig m. fl. avgivna reservationen, som går ut på avslag å Kungl. Maj:ts förslag.

Utan att vilja riva upp någon sådan debatt, som vi vid föregående tillfällen haft om denna sak här i kammaren, ber jag att få säga, att jag stöder detta yrkande på två skäl. För det första anser jag det olämpligt, att staten skall anslå medel till försvarsorganisationer, som inte staten har samma kontroll över som över sin egen försvarsorganisation, för det andra anser jag, att det här gäller ett område, där man mycket väl kan göra en besparing.

När riksdagen för en tid sedan behandlade några ur fjärde huvudtiteln utbrutna punkter, så gjordes en besparing av 170,000 kronor. Utskottets besparingar här i dag skulle, om alla dess förslag hade godkänts, gå upp till 393,000 kronor. Emellertid har ju redan första kammaren följt Kungl. Maj:t i ett fall, där utskottet icke gjort det, och detta medför ju, att besparingen minskas med motsvarande belopp. Om de socialdemokratiska reservationerna vid behandlingen av de tidigare från denna huvudtitel utbrutna punkterna antagits, hade man sparat 1,500,000 kronor, och om våra reservationer i dag godkänts, hade denna besparing ökats med 730,000 kronor; sammanlagt hade man således på hela fjärde huvudtiteln sparat in 2,230,000 kronor.

Då emellertid inte de socialdemokratiska reservationerna, den gången de utbrutna punkterna voro före, godkändes, har jag så mycket mindre anledning att nu gå med på några onödiga utgifter. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Pers**: Herr talman! Då jag är den ende i kammaren närvarande av dem, som stå för utskottets förslag, har jag funnit mig böra säga några ord.

Jag har ju inte varit med på vederbörande avdelning, men jag kan inte underlåta att göra den reflexionen, att då det varit ganska krångligt att få igenom skytteanslaget under de sista riksdagarna, får man manövrera försiktigt för att inte tappa bort hela anslaget i fortsättningen, och när så är fallet, torde det vara lämpligast att följa Kungl. Maj:ts förslag.

Jag är inte heller personligen övertygad om att det är så alldeles angeläget att intressera de unga pojkar mellan 12 och 15 år för skytterörelsen. Detta intresse bör kunna väckas senare. Hos unga i den åldern bör hågen mera riktas på gymnastik och idrott, och såväl i fråga om läroverkens ungdom som andra bör man föredraga vistelse ute i fria naturen framför ett samlande vid skjutbanorna.

Jag tillåter mig med dessa ord yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr greve och talman! Jag ber att med anledning av vad särskilt herr Widell yttrade få säga några ord om regeringens ställning till det nu debatterade anslaget.

Regeringen har, som framgår av statsverkspropositionen, anslutit sig till tanken på att skytteanslaget i fortsättningen bör utgå. Regeringen anser sålunda, att särskilt under övergångstiden för omorganisationen av försvarsväsendet giltiga skäl kunna anföras för att den del av utbildningen, som utföres av det frivilliga skytteväsendet, får i allt väsentligt ostört pågå så som skett under senare tid. Dock har uppmärksamheten fästs på, att bland dessa till skyttar utbildade personer ingått ett antal barn emellan 12 och 15 år — här ha de kallats för unga män, men det är väl riktigare att kalla dem för skolbarn. Att redan i den åldern draga in dessa barn i skytterörelsen och föra dem ut på skjutfälten synes betänkligt. Vi tro, att mot ett dylikt förfarande kan det göras erinringar av olika slag, och säkert är, att en av de omständigheter, som på åtskilliga håll skapat en viss animositet mot skytterörelsen, är just dessa mycket unga elevers indragande däri. Jag tror, att det är klokt, att man i detta fall inväntar åtminstone den mognad i de ungas sinne och livsupfattning, som ligger i femtonårsgränsens passerande, och icke, på sätt som sker, därest man följer den av herr Widell avgivna och av flera talare nu förordade reservationen, genom direkt anslag till denna ungdomsgrupp ansluter sig till tanken på så unga elevers deltagande i skytterörelsen.

Jag tror också, att den synpunkten har så stor betydelse, att man genom ett hävdande av den motsatta ståndpunkten riskerar hela anslaget, och jag håller med anledning därav före, att både ur praktisk synpunkt och på grund av det av mig nyss anförda motivet kan man säga, att goda skäl tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som jag hoppas kammaren måtte ansluta sig till.

Herr **Winberg**: Herr talman! Det är tur, höll jag på att säga, att vi ha denna punkt om det frivilliga skytteväsendet. Annars passerar militärbudgeten utan debatt, och detta tycks vara den enda punkt, som skiljer i hela huvudtiteln.

När jag för en stund sedan hörde försvarsministern yttra sig i ett par punkter, tänkte jag i mitt stilla sinne, att vi människor ha bra liten aning om vad som förestår oss i en framtid. Varken han eller vi andra kunde väl ha trott för några år sedan, att han skulle komma att stå här och beklaga, att statsutskottet förordat för låga belopp på somliga punkter i försvarshuvudtiteln.

Herr Widell framhöll, att det numera icke lär gå att avvinna denna fråga några nya synpunkter, och det är möjligt, att så är förhållandet. Men för närvarande föreligga nog särskilda skäl att se upp med den frivilliga skytterörel-

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

sen. Därest förhållandena på det politiska eller ekonomiska området här i landet skulle tillspetsa sig i särskilt hög grad, ha vi där ett embryo till fascistiska organisationer, d. v. s. beväpnade organisationer, över vilka staten icke har någon som helst egentlig kontroll. Med hänsyn till den energi, varmed man uppträtt under senare tid för att nära nog tvinga in inom olika företag anställd personal i skytteföreningarna, är det alldeles särskild anledning att just nu ägna uppmärksamhet åt denna företeelse. Jag kan ju förstå, att vad jag anfört, är så mycket starkare skäl för att man på borgerligt håll skall omhulda denna rörelse, men det bör då också vara begripligt, varför man från arbetarhåll säger ifrån, att det är olämpligt, att staten lämnar bidrag till beväpning till och med av pojkar mellan 12 och 15 år, som här påyrkats, utan att staten har den direkta kontroll över rörelsen, som är nödvändig, då sådana anslag lämnas. Ser man frågan ur den synpunkten, att vi böra ha ett så starkt försvaret som möjligt och att alla böra vara intresserade därav, kan jag erkänna, att det finns pengar, som i denna huvudtitel användas lika oförnuftigt som till anslag åt skytterörelsen. Men just den synpunkt jag nämnde, nämligen vad dessa organisationer kunna komma att bära i sitt sköte och vad man på visst håll alldeles säkert avser, att de skola bära i sitt sköte, ifall det blir nödvändigt att taga dem i anspråk, gör, att åtminstone jag finner det så mycket mer nödvändigt att reagera mot dylika anslag.

Jag skall inte här gå in på någon allmän försvarsdebatt, då vi väl få en särskild sådan längre fram. Jag skall endast inskränka mig till att med den motivering, som jag här anfört, yrka avslag på varje anslag under den nu fördragna punkten, i vilket avslagsyrkande jag för min del inlägger ett principiellt yrkande om avslag på hela huvudtiteln som sådan, även om detta yrkande nu kommer litet sent.

Herr Trygger: Herr greve och talman! Jag skall icke ingå på något bemötande av vad herr Nilsson i Malmö anfört, ty den föreliggande frågan har ju, som herr Widell yttrade, varit diskuterad så många gånger, och riksdagen har förut visat, att den icke är av samma uppfattning som herr Nilsson utan anser, att ett anslag verkligen bör givas.

Vad åter angår frågan, om man bör giva 500,000 eller 470,000 kronor eller, rättare sagt, om man bör vägra det anslag, som skulle möjliggöra för de unga skyttarna mellan 12 och 15 år att förkovra sin skjutskicklighet, får man väl förmoda, att Kungl. Maj:t verkligen ansett de skäl, som anförts, vara tillräckliga för den kungl. propositionen. Nu finns det visserligen en del personer, som använda ordet »torde», — vilket användes i den kungl. propositionen — när de känna med sig, att de anförda skälen äro så dåliga, att man i själva verket icke kan stå för dem. Jag är icke säker om att Kungl. Maj:t varit av den meningen, men efter vad som framlagts i vår motion torde i varje fall ingen numera kunna vara i tvivel om att Kungl. Maj:t haft anledning att hysa en dylik uppfattning. Såsom även herr Widell gjorde gällande, äro nämligen förhållandena numera sådana, att grunderna för 1917 års beslut bort föranleda till att anslaget för de ungas utbildning i skjutskicklighet skulle bibehållas. Jag vill emellertid ytterligare nämna, att 1917 även andra skäl gjorde sig gällande. Man framhöll, att militärovningarna i skolorna togo alltför mycket tid från den egentliga undervisningen, och vidare ansåg man, att man icke fick full valuta för de 53,000 kronor, som frågan då gällde, i det resultat, som militärovningarna i skolan gävo.

Nu ha vi i dag fått höra nya skäl från regeringsbanken, men jag kan icke hjälpa, att, då jag hörde haus excellens statsministern, föreföll det mig, som om det ena skälet han anförde sloge ihjäl det andra. Han framhöll som sitt huvudskäl för att bibehålla anslaget till skytteväsendet, att man under den

övergångstid beträffande vårt försvar, som vi för närvarande befinna oss i, icke borde rubba på detta anslag utan fortfarande låta det utgå. Men då förefaller det mig egendomligt, att man icke låter det vara orubbat i hela sin utsträckning utan gör en minskning i detsamma. Då övergångstiden är särskilt känslig, borde man naturligtvis, då man icke fränkänner ifrågavarande skjutövningar betydelse för försvaret, låta dem fortgå på samma sätt som hittills.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Men sedan kom ett annat skäl: det vore olämpligt att draga ut dessa ynglingar mellan 12 och 15 år till skjutövningar — de vore f. ö. i själva verket endast skolbarn, vilka lämpligast borde ägna sig åt gymnastik och idrott, och enligt hans excellens herr statsministerns uppfattning skulle ett beviljande av anslag för dessa ynglingars övande i skjutskicklighet kunna väcka ovilja mot skytterörelsen.

För min del förstår jag icke, att man kan lägga en sådan synpunkt på saken. Ynglingar mellan 12 och 15 år äro visserligen skolbarn; som sådana brukar man räkna dem, som gå i skolan, och på det sättet skulle man kunna draga gränsen mycket längre upp. Men de ha likväl nått den utveckling, att de mycket väl förstå betydelsen av skjutövningarna, och det är nyttigt för deras personlighet, att de allvarligt lägga sig vinn om att öka sin skjutskicklighet, kanske med tanke just på att de övningar, som de underkasta sig och som kräva både tid och arbete, en gång kunna sätta dem i tillfälle att gagna fosterlandet. I andra länder gör man allt för att på ett mycket tidigare stadium förbereda de unga, så att de en gång skola äga den skicklighet, att de kunna effektivt deltaga i försvaret av sitt land. När man reser utrikes, ser man, vart man kommer, huru allt är anlagt på att inrikta de unga vid mycket tidig ålder på att förbereda sig för sitt lands försvar. I våra dagar, då det för alla blir alltmera klart, att ett lands försvar icke kan anförtros blott åt militärer i egentlig mening, utan att det gäller, att folket i sin helhet, var och en i sin mån, skall vara i stånd att deltaga i fäderneslandets skydd, förefaller det mig, som om man hade mycket starkare skäl för att låta de unga i tid bereda sig därför och giva dem det stöd, som man hittills givit dem, än att undandraga dem detta stöd.

Jag kan sålunda för min del icke finna annat än att alla skäl tala för ett beviljande av samma anslag, som tidigare av riksdagen givits. Jag yrkar bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Herr Trygger anförde inledningsvis, att användandet av ordet »torde» tydde på en viss osäkerhet och att det uttryckssättet egentligen begagnades, när man inte var så säker på riktigheten av det man påstod. Det fanns ett »torde» i departementschefens argumentation, och därvid stannade då herr Trygger. Nu inträffar det emellertid, herr Trygger, att det finns ett »torde» på den springande punkten också i motionen, och det förefaller sålunda, som om i detta avseende Kungl. Maj:t och motionärerna kunna taga varandra i hand. Det står i motionen: »Dessutom torde man emellertid hava anledning framhålla, att inställandet av nyssnämnda skjututbildningsövningar fastmera utgör ett ytterligare skäl för understödjande av de yngre skyttarnas övningar och utbildning inom skytteföreningarna.» Emot departementschefens »torde» ha motionärerna ställt sitt »torde», och det förefaller mig sålunda, som om i fråga om det formella uttryckssättet ingen överlägsenhet finnes hos de senare.

Herr Trygger yttrade vidare, att det föreföll, som om i den argumentation, som i dag framförts till förmån för regeringsförslaget, det ena ledet sloge ihjäl det andra. Han återgav mitt uttalande, att ett anslag till skytteutbildning särskilt under en övergångstid syntes vara försvarbart, men han fann, att min upp-

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

fattning, att något anslag till utbildning av skyttar mellan 12 och 15 år icke borde givas, stode i strid med förstnämnda ståndpunkt. Det är ju dock så, herr Trygger, att den skytteutbildning, som förvärfvas av skyttar mellan 12 och 15 år, icke kan komma svenska armén till godo förr än om fem, sex år, alltså efter den åsyftade övergångstidens slut. Jag kan således icke finna, att det föreligger någon motsägelse mellan de olika leden i den motivering, som anfördes av mig.

I detta sammanhang vill jag — ehuru delvis utom den diskussion, som senast förts här — vädja till herr Nilsson, huruvida han tycker, att det är riktigt att gång på gång röra sig med ordet »besparingar» om sådana nedsättningar på försvarsanslag, som icke med ett enda öre återverka på de faktiska utgifternas storlek. Att omnämna dylika nedsättningar under rubriken besparingar för att visa, i vilka avseenden man gjort dylika, är en argumentation, som jag tycker, att statsutskottsledamöter icke borde tillåta sig.

Jag tror alltså, att det finns goda skäl för den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t i denna punkt intagit, och jag vågar fortfarande tro, att kammaren skall följa utskottets tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Trygger: Med anledning av hans excellens statsministerns påstående, att motionärerna gjort sig skyldiga till samma tveksamhet i sin motivering som Kungl. Maj:t, vill jag säga, att vårt »torde», där vi gjorde gällande, att Kungl. Maj:ts motivering bort föranleda en alldeles motsatt slutsats mot den, som dragits i den kungl. propositionen, endast använts av artighet mot regeringen.

Herr Lindhagen: Det förefaller mig, som om herr Trygger i viss mån hade rätt i sin anmärkning mot denna klyvning av skyttarna i sådana över 15 år och under 15 år. Det var egentligen ett frågetecken, som statsministern satte för hela anslaget, då han sade, att man inte gärna kan ge ett sådant här anslag åt personer i så låg ålder, emedan det väcker anstöt. Är syftet i sig självt något vackert, som herr Trygger från sin ståndpunkt betraktar det, är det bara bra för barnen att tidigt få del av de tankar, som ligga bakom det hela. Men anser man, att det är moraliskt farligt för dem i åldern mellan 12 och 15 år, som också jag tycker, finner jag det lika farligt, när de äro över 15 år. Jag kan således icke göra någon sådan skillnad. Jag har ju i min motion givit uttryck åt deras uppfattning, som icke vilja vara med om att öva folket i att träffa pricken, d. v. s. ett människohjärta. De få därigenom förakt för fredstankarna och föreställa sig, att ett militärväsen är något förnämligt ideal för alla tider. Där är således den principiella motsatsen mellan mig och herr Trygger.

Herr statsministern antydde nu, att anslaget kanske skulle komma att gälla endast under en övergångstid. Han antydde nästan, fastän det icke klart uttalades, att detta anslag längre fram skulle kunna falla bort. Det var också ett haltande argument, tycker jag. Skall man ha anslaget, skall man väl ha det hela tiden, eller också skall man inte ha det alls. Jag känner mig för min del således sympatisera mera med de rena linjerna än med dessa kompromisser.

Herr Johan Nilsson i Malmö har kompletterat den motivering, som reservanterna anført. För min del vill jag endast tillägga ytterligare ett skäl. När det gällde frågan om en höjning av anslaget till fredsföreningarna till 5,000 kronor, som motionsvis begärts, satte riksdagen ned anslaget från 2,500 kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit, till 1,500 kronor. Både regeringen och statsutskottet åberopade för sin njugghet statsfinansiella skäl. Då herr Nilsson nu anför, att han av statsfinansiella skäl icke kan gå med på ett anslag av 470,000 kronor på denna punkt, tycker jag, att herr Nilsson har ovanligt rätt.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr statsministerns yttrande, då han ifrågasatte lämpligheten för en ledamot av statsutskottet att använda ordet »sparsamhet» på denna punkt. Jag vill inte ge honom rätt i hans betänkligheter i detta avseende. Ordet sparsamhet har för oss ännu samma innebörd som på den tid, då vi hade nöjet att se herr statsministern såsom ledamot av statsutskottet. Vid det föregående tillfälle, då vi förehade till behandling vissa ur fjärde huvudtiteln utbrutna punkter, använde jag ordet sparsamhet, så snart förhållandena voro sådana, att man kunde för året bliva befriad från ett anslag, även om beloppet komme tillbaka ett påföljande år. Herr statsministern tyckte, att detta inte var riktigt. Men det fanns i alla fall andra, som här hade samma uppfattning som jag. Beträffande anslaget till skytterörelsen är det ju så, att man lämnar ammunition till skytteförbunden, men om skytteförbunden icke få denna ammunition, utan den användes för vår egen försvarsorganisation, förefaller det mig, som om detta i alla fall innebure en sparsamhet. Jag har därför ingen anledning att förändra min uppfattning om ordets innebörd.

Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Herr Trygger yttrade, att frågan om skytteanslaget numera egentligen är avgjord; riksdagen har bestämt sig för att tilldela skytteförbunden det här ifrågavarande anslaget. Till detta kan man ju säga både ja och nej. Det har varit starkt delade meningar om denna sak. Som ett ytterligare bevis härpå vill jag meddela, att andra kammaren just nu, enligt vad som har meddelats mig, med nio rösters majoritet har godkänt den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Hans excellens herr statsministern Ekman: Det sista meddelandet stämmer ju med den ståndpunkt, som andra kammaren i flera år intagit till föresvarande anslag. Det är ju så, att anslaget har bibehållits endast på grund av resultatet från den gemensamma omröstningen.

Med anledning av det särskilda diskussionsämnet mellan herr Johan Nilsson och mig vill jag fästa hans uppmärksamhet på att jag använde inte ordet »sparsamhet» utan jag begagnade ordet »besparing». Jag talade dessutom inte om besparingar i allmänhet utan om tillämpningen av ordet besparing på sådana fall, när man i fråga om en utgift icke kan på något sätt inverka på utgiftens faktiska storlek, utan endast på beräkningen av det anslag, som skall stå till förfogande för utgiftens gäldande.

Vad angår herr Lindhagens anförande, måste jag säga, att nog är det väl ändå en egendomlig ståndpunkt att göra gällande, att en medborgerlig utbildning på det ena eller andra området — en utbildning, som därtill i detta fall i någon mån innebär ett positionstagande i samhällsfrågor — kan med samma skäl börja vid vilken tidpunkt som helst av den unges liv — i småbarnsklassen eller uppe inmot myndighetsåldern. Jag kan icke godkänna ett sådant resonemang. Det förefaller mig icke alls täcka de faktiska förhållandena. När herr Lindhagen vidare yttrade, att det var märkvärdigt, att jag ställde i utsikt, att detta anslag möjligen senare skulle kunna upphöra, vill jag säga, att jag tror, herr Lindhagen, på framsteg, på möjligheten av att förhållandena och tiderna skola förbättras. Jag har trots, att herr Lindhagen varit enig med mig om den saken, men jag finner nu, att han är en gruvlig pessimist i fråga om all utveckling.

Herr Bergström, David: Herr talman! Herr Trygger slutade sitt första anförande med att säga, att han funne alla skäl tala för bifall till den av herr Widell med flera avgivna reservationen. Det synes mig, som om herr Trygger, såsom den gamle riksdagstaktiker han är, icke borde förbise vad som

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

dock framhållits såväl av herr Pers som sedermera även av herr statsministern, nämligen den risk, som kan vara förenad med att hålla på denna ståndpunkt. Denna risk framträder naturligtvis i det sista loppet. Det är ju så, att ett gammalt ord säger, att en liten tuva kan välta ett stort lass. Det vore därför kanske skäl att undvika den lilla tuvan.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Endast ett par ord. Jag förutsätter, att det här kommer att bli en eller kanske två voteringar, och jag har då önskat att få till protokollet uttala, att när jag kommer att rösta för utskottets förslag, sker det icke därför, att jag är övertygad om motiveringens riktighet — tvärtom — utan därför, att säkerhetsmomentet — att överhuvud taget ett något så när lämpligt anslag beviljas — blir det för mig avgörande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt, vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Widell m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen, och slutligen på godkännande av det förslag, som innefattades i herr Nilssons i Malmö m. fl. vid punkten avgivna reservation; varefter och sedan herr talmannen upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, han förklarade sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Widell* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr Widell m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 4 punkten 21 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Widell m. fl. vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Nilsson i Malmö m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Johan*, i Malmö begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 47.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

I anledning härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Widell m. fl.* vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Ekman, Carl Gustaf*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 32;

Nej — 37.

Punkterna 22—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till munderingsutrustning, nu 5,100,000 kronor, med 90,000 kronor till 5,010,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Nilsson* i Malmö, *Wallas, Asplund, Bergström, Johansson* i Hälsingborg, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona, *Nilsson* i Örebro och *Ward* ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill erinra om att i de angivna dagskostnaderna för manskap och hästar ingå utgifter för såväl underhåll som nyanskaffning. Vid de truppförband, som skola indragas, synes det emellertid utskottet icke vara erforderligt att beräkna medel för nyanskaffning. Enligt vad utskottet erfarit, kunna de medel, som i den av Kungl. Maj:t framlagda anslagsberäkningen avsetts för detta ändamål, uppskattas till omkring 260,000 kronor. Medelsbehovet torde följaktligen kunna minskas, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, med nämnda belopp till 4,750,000 kronor.

*Anslag till
munderings-
utrustning.*

*Anslag till
munderings-
utrustning.*
(Forts.)

Utskottet hemställer, att riksdagen må minska ordinarie reservationsanslaget till munderingsutrustning, nu 5,100,000 kronor, med 350,000 kronor till 4,750,000 kronor.»

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Denna punkt gäller anslag till munderingsmateriel. Här har jag för min del ansett, att man mycket väl skulle kunna vidtaga en nedsättning av anslaget utan att på något sätt förminska tillgången på munderingsutrustning. Vissa truppförband skola ju upphöra med innevarande års utgång. Från munderingsanslaget utgå medel icke allenast för underhåll av persedlar utan även nyanskaffning. Någon nyanskaffning för de truppförband, som skola upphöra, är givetvis icke behöfelig. Då man icke ville bevilja medel för dylik nyanskaffning, gällde frågan, hur stor del av förevarande anslag vore avsedd för nyanskaffning till de truppförband, som skola upphöra. Denna fråga kunde icke besvaras på annat sätt än så, att vi ingingo till intendenturen med en framställning om upplysning i detta hänseende. Vi erhöilo slutligen svar på denna förfrågan i den formen, att en överste kom upp i utskottet och lämnade besked. Han meddelade, att anslaget kunde minskas med 262,000 kronor, om man toge hänsyn till nyssberörda förhållande. Han stack givetvis inte under stol med att myndigheterna gärna ville, att även detta belopp skulle beviljas. Till det militära fås ju aldrig för höga anslag. Vi reseranter hava med hänsyn till den gjorda omräkningen yrkat en nedsättning av anslaget med i runt tal 260,000 kronor.

Det kan nu sägas, att om man underlåter att vidtaga den sålunda ifrågasatta nedsättningen av anslaget, kan mobiliseringsförrådet erhålla ett litet extra tillskott vid detta tillfälle. Jag ifrågasätter dock, huruvida detta är behöfligt just nu. Ty i och med att man vid den minskning av armén, som skall ske, bibehåller det mobiliseringsförråd, som redan finnes för en större försvarsorganisation, kommer givetvis mobiliseringsförrådet att bliva större efter enheter räknat. Under sådana omständigheter har jag, herr talman, ansett, att man borde nedsätta anslaget med just det belopp, som motsvarar nyanskaffningen till de truppförband, som skola upphöra. Det är icke ett stort belopp — jag hade väntat, att det skulle bli mera — men för att hålla oss på den säkra sidan och kunna stödja oss på de uppgifter, som intendenturen själf har lämnat, ha vi föreslagit en nedsättning med just detta belopp. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Widell: Herr greve och talman! Med avseende å detta anslag förhåller det sig så, att anslaget beräknas, vad angår munderingsutrustning för manskapet, efter ett belopp av 55 öre per man och tjänstgöringsdag. Av detta belopp avses 30 öre till reparationer och underhåll av de persedlar, som utlämnas till bruk, medan 25 öre avses för att ersätta de persedlar, som förslitas, så att de icke vidare kunna repareras. Det är sålunda icke, såsom den föregående ärade talaren sade, fråga om nyanskaffning i vanlig mening. Det är helt enkelt fråga om att ersätta vad som är förslitet och obrukbart, men det gäller icke någon nyanskaffning. Detta har naturligtvis den föregående talaren mycket väl reda på, men han invänder, att de persedlar, som förslitas vid de truppförband, vilka skola indragas, behöva ju icke ersättas. Detta kunde låta höra sig, om ifrågavarande anslag i och för sig vore tillräckligt för sitt ändamål, men så är icke förhållandet. Under de tre sista åren har förhållandet faktiskt varit det, att för varje år har förrådet av munderingsutrustning minskats med ett värde av 600,000 kronor, alltså under tre år med 1,800,000 kronor. Denna värdenedsättning är icke beroende på minskat bokföringsvärde på grund av att persedlarna bliva äldre och förslitna utan beror på att

från förrådet avförts materiel för 1,800,000 kronor mera än vad som tillförts förrådet. Den föregående ärade talaren menar nu, att detta betyder heller ingenting, därför att det här gäller mobiliseringsförrådet, och det är ju klart, att man med en mindre härorganisation behöver ett mindre mobiliseringsförråd. Det är sålunda ingen fara. Han var emellertid inte säker på den saken, ty han sade, att detta belopp icke för närvarande vore behöfligt. — Jag kommer strax tillbaka till denna sak.

Vad beträffar mobiliseringsförrådets storlek är det klart, att jag icke har rättighet att gå in på den frågan här. Så mycket kan jag likväl säga utan att röja någon hemlighet, att, sådant förrådet nu är, munderingsutrustningen icke är tillräcklig för den nya härorganisationen. Den föregående talaren säger då, att för närvarande behöva vi inte göra något åt den saken. Vad är meningen med detta? Meningen är naturligtvis den, som för övrigt utsades på avdelningen i statsutskottet, att vi framdeles skola bevilja ett extra anslag för att fylla den brist, som föreligger. Vad blir då resultatet? Jo, om vi nu minska anslaget, måste personalen vid verkstäderna avskedas, och man måste giva avskedsättning åt de civila arbetare, som måste avskedas på grund av minskad arbetstillgång. Om sedermera ett extra anslag beviljas för ifrågasvarande ändamål, får man skrida till att åter anställa personal för att utföra arbetet. Är det en klok hushållning? Jag kan inte finna, att det är klokt. Även om Kungl. Maj:ts förslag bifalles, medför detta i alla fall, att förrådet av munderingsutrustning kommer att under stundande budgetår minskas med ett värde av i runt tal 340,000 kronor. Det är ju ett ganska ogynnsamt resultat. Att man därutöver skulle, såsom reservanterna föreslå, minska förrådet med ett värde av 260,000 kronor, förefaller mig vara synnerligen olyckligt.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Den siste ärade talaren lämnade en uppgift om att mobiliseringsförrådet årligen skulle minskas med 600,000 kronor. Vi fingo denna uppgift i utskottet av samma officer, som jag nyss nämnde, men då uppgiften säkerligen icke var grundad på några mera omfattande utredningar, kunde jag för min del icke sätta tro till densamma i annan mån än att det var en uppgift, som lämnades så att säga på stående fot. Skulle man taga hänsyn till en dylik uppgift, borde den väl först prövas av Kungl. Maj:t. När dylik prövning ägt rum och förslag föreligger om att komplettera mobiliseringsförrådet på en eller annan punkt, får riksdagen taga den saken under omprövning. Jag kan också utan att förråda några hemligheter — den föregående ärade talaren använde just detta uttryck — säga, att på vissa punkter i mobiliseringsförrådet är det så ställt, att man har överflöd och att man nog inom någon tid kommer att kassera en hel del materiel. Jag menar alltså, att det må anses riktigt, att riksdagen begär en fullständig utredning i denna sak. Kungl. Maj:t måste undersöka förhållandena och lämna uppgift om mobiliseringsförrådets tillstånd, innan vidare meddel för ändamålet anslås. För närvarande är det väl dock, det upprepar jag, ingen fara för att förrådet skulle vara otillräckligt, när vi skära ned armén på det sätt, som är i fråga, och för en mindre armé bibehålla det mobiliseringsförråd, som tidigare har varit avsett för en större organisation.

Naturligtvis kan man alltid säga, att om inte detta belopp av 260,000 kronor beviljas, kommer man att bli nödsakad att avskeda en del personal

Anslag till
munderings-
utrustning.
(Forts.)

vid t. ex. centrala beklädnadsverkstaden. Sådant låter alltid bestickande. Men jag tror — jag har ju sysslat med denna sak tidigare i en annan egen-
skap — att arméns centrala beklädnadsverkstad kommer att reda sig, därför
att man där under senare tider fått en hel del arbeten från förvaltande verk
såsom telegrafverket, posten o. s. v. Den lucka i arbetstillgången, som
eventuellt för tillfället skulle kunna uppstå genom minskningen i de militära
beställningarna får utfyllas på så sätt. Även om som nyss nämnts detta tal
om att man vill undvika avskedande av personal kan låta lockande, tror jag
dock icke, att man vid detta tillfälle bör fästa avseende härvid, när det nu
gäller att fatta ståndpunkt till den nedsättning av anslaget, som vi här tillåtit
oss föreslå.

Under sådana omständigheter vidhåller jag mitt yrkande om bifall till re-
servationen.

Herr Widell: Herr förste vice talman! Endast ett par ord. Den föregå-
ende ärade talaren yttrade, att han icke trodde på siffran 600,000 kronor. Jag
kan endast beklaga detta, ty siffran är hämtad från redovisningen av för-
rådet. Siffran är ju endast ett runt tal, så att det kan ju skilja på kronorna,
men i stort sett är siffran riktig. Någon osäkerhet förelåg alldeles icke hos
den officer, som lämnade uppgiften.

Vad beträffar uppgiften, att det skulle föreligga överskott på vissa persed-
lar i förrådet, vet jag inte, varifrån den ärade talaren fått den uppgiften.
Det föreligger nog brist över hela linjen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: I fråga om denna uppgift vill jag fortfarande
säga, att den förefaller att vara fullständigt orimlig, och jag kan därför
inte sätta tilltro till den. Vart skulle det bära hän med ett mobiliseringsför-
råd, om det årligen minskades med 600,000 kronor? Under sådana förhållan-
den och till dess att jag får absolut säkra bevis för att denna siffra är riktig,
kan jag icke sätta tro till den.

Vad sedan beträffar frågan, om det är överflöd eller underskott på en del
persedlar, vill jag endast säga, att den officer, som besökte utskottsavdelnin-
gen, gav oss rätt i att den tid kan komma, då man behöver kassera en hel del
av vad som nu finnes i förrådet. Jag vill inte vara med om att man kritik-
löst beviljar det ena beloppet efter det andra till mobiliseringsförrådets ut-
byggande och att vi trots detta skola riskera, att, om det skulle gå dithän, att
armén blir mobiliserad, denna ändock skulle komma att gå barfota.

Hans excellens herr statsministern Ekman: Ja, det är ju alldeles uppen-
bart, herr Nilsson, att har man ett mobiliseringsförråd, så kommer förr eller
senare den tidpunkten, när mobiliseringsförrådet efter användning, måste kas-
seras. Den invändningen kan väl därför inte inverka på nu föreliggande för-
slag.

Jag begärde emellertid ordet av den anledningen, att herr Nilsson, som i
detta sammanhang också drog in frågan om avskedanden eller icke, uttalade
den meningen, att han ej trodde att några avskedanden skulle bli erforderliga.
Försvarsministern meddelade i sitt första anförande, att redan med den ned-
sättning, som statsverkspropositionen förutsätter, måste vissa avskedanden ske.
Vidare är det väl uppenbart, att om man minskar detta reservationsanslag
— det gäller här tillverkning av vissa mobiliseringspersedlar — med 260,000
kronor, så måste därav följa en yttermera begränsad drift. Detta är väl all-
deles självklart, och man kan väl inte hysa tvekan om, vilken verkan denna
åtgärd skall ha i fråga om den förefintliga arbetstillgången.

Sedan kan man ju, herr Nilsson, ställa sig på den ståndpunkten, att man för-

klaras sig taga den konsekvensen, men att säga, att man inte tror, att avskedanden bli följden, trots den minskade tillgången på medel för arbetets utförande, förefaller mig vara en fullständigt ohållbar ståndpunkt.

Jag hoppas, att Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, vilket blivit tillstyrkt av utskottet, skall godkännas.

Herr Hammarskjöld, Carl Gustaf: Förslagen till planerna för arméns krigsorganisation ha i sina allmänna drag översänts till arméförvaltningen, och det är naturligt, att arméförvaltningen grundar sina kalkyler över persedelsbehovet på dessa planer, så att någon nytillverkning, som icke står i samband med fredstjänstgöringens behov eller med det oundgängliga mobiliseringsbehovet, ej kommer att ske. Jag vill icke närmare ingå på de siffror, som här varit berörda, utan endast som min uppfattning uttala, att det anslag, som Kungl. Maj:t begärt och statsutskottet tillstyrkt, är välgrundat och behöfligt för att upprätthålla arméns fälduglighet.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Jag skulle gärna vilja ha klart besked från herr statsministerns sida, när de avskedanden, varom han nyss talat, ägt rum. Jag känner till avskedanden vid arméns centrala beklädnadsverkstad, men dessa avskedanden voro sådana, som under alla förhållanden måst ske. På grund av den omständigheten, att man från att skära till för hand övergått till att för detta ändamål använda maskin, entledigades en eller två arbetare. Men för övrigt har jag icke hört någonting om, att man även med nuvarande anslag skulle ifrågasätta, att avskedanden skulle komma att ske. Jag är övertygad om, att den lucka, som kommer att uppstå, med minskade militära beställningar, skall komma att fyllas genom beställningar från de civila förvaltande verken.

Hans excellens herr statsministern **Ekman:** Då det här gäller förhållanden, som ligga framför oss och då det anslagskrav, som nu framställts från Kungl. Maj:ts sida, innebär en nedsättning av det förut utgående anslagsbeloppet för här ifrågavarande ändamål under en stundande tid följer härav, att, när denna tid kommer, endast detta nedsatta anslagsbelopp står till buds och att därför en minskning av personalen måste äga rum. Någon minskning av personalen hittills behöver ju därför icke ha ägt rum. Men under den nya förutsättningen, att anslaget skall ytterligare minskas med 260.000 kronor, måste de förestående avskedandena bli flera än om det belopp, som Kungl. Maj:ts proposition förutsätter i fortsättningen, funnes att tillgå.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid denna punkt avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Johan,* i Malmö begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Anslag till
munderings-
utrustning.
(Forts.)

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid denna punkt av-
givna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-
nen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt,
att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamö-
ter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville
rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid,
att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 28—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 43—45.

Lades till handlingarna.

Punkterna 46—49.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—60.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 61.

Lades till handlingarna.

Punkterna 62—65.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66.

Anslag till
rekryterings-
kostnader.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1927
—1928 upptaga ordinarie förslagsanslaget till rekryteringskostnader med oför-
ändrat belopp, 134,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten yttrat:

»Med hänsyn till att utgifterna å detta anslag under budgetåret 1925—1926
uppgått endast till omkring 69,000 kronor, synes anslaget för budgetåret 1927
—1928 kunna, utan risk för att detsamma överskrides, bestämmas till 70,000
kronor. Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må minska ordinarie för-
slagsanslaget till rekryteringskostnader, nu 134,000 kronor, med 64,000 kro-
nor till 70,000 kronor.»

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Då det här är fråga om en nedsättning av ett förslagsanslag, vilken uppenbarligen icke svarar mot det verkliga läget och då ett bifall till utskottets förslag med all säkerhet komme att medföra ett överskridande av anslaget, så att man kommer upp till ungefär det belopp, Kungl. Maj:ts proposition förutsätter, tillåter jag mig att hemställa, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt.

*Anslag till
rekryterings-
kostnader.*
(Forts.)

Herr **Widell**: Herr förste vice talman! Då det gällde anslaget till inskrivnings- och mönstringskostnader, förklarade jag för min del, att jag fullständigt instämde med statsrådet och chefen för försvarsdepartementet. På denna punkt kan jag däremot icke avgiva samma förklaring. Jag är icke övertygad om, att det är så säkert, att detta anslag kommer att överskridas. Jag tror, att försvarsministern, om han vill taga närmare kännedom om, huru rekryteringen går till i synnerhet nere i Karlskrona, skall finna, att möjligheter här torde föreligga att göra åtskilliga avsevärda besparingar på anslaget.

Herr förste vice talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de yrkanden, som därunder förekommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 67.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 68.

Lades till handlingarna.

Punkterna 69—81.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82.

Lades till handlingarna.

Punkten 83.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 84.

Lades till handlingarna.

Punkten 85.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 86 och 87.

Lades till handlingarna.

Punkten 88.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 89.

Lades till handlingarna.

Punkterna 90 och 91.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 92.

Lades till handlingarna.

Punkten 93.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 94.

Lades till handlingarna.

Punkten 95.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 96.

Lades till handlingarna.

Punkterna 97—105.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 106.

Lades till handlingarna.

Punkterna 107—115.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 116.

Lades till handlingarna.

Punkterna 117 och 118.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 119 och 120.

Lades till handlingarna.

Punkten 121.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 122.

Lades till handlingarna.

Punkterna 123—125.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 126.

Lades till handlingarna.

Punkterna 127—129.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 130.

Lades till handlingarna.

Punkterna 131 och 132.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 133.

Lades till handlingarna.

Punkten 134.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr *Lithander* väckte en motion, nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av generalpoststyrelsen m. m.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas.

Denna motion hänvisades till behandling av lagutskottet.

Herr *Gabrielsson* väckte en motion, nr 326, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Denna motion hänvisades till första särskilda utskottet.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Thorberg* för tiden den 28 innevarande månad—den 6 nästkommande april för utrikes resa.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 12 och 17 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 (nr 117);

bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Kalmar C. J. Ohlsson;

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande om- och påbyggnad av riksbankens fastighet i Östersund;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare vid vissa statsunderstödda kustsanatorier samt för vissa dövstumpräster; och

nr 31, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande pensionering av besiktningsmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion angående ändring i visst syfte av 8 § i lagen angående köttbesiktning och slakthus.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.38 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 29 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av första kammaren herr *A. R. Rooth* på grund av sockersjuka m. m. behöver ledighet från riksdagsgörömlen från och med tisdag 29 mars tillsvidare.

Stockholm den 26 mars 1927.

Israel Holmgren,
leg. läkare.

Anmäldes och bordlades första lagutskottets memorial nr 24, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsavtal m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 37, bankoutskottets utlåtanden nr 28—31 och andra lagutskottets utlåtande nr 24.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 327, av herr *Reuterskiöld*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av generalpoststyrelsen m. m.;

nr 328, av herr *Julin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av generalpoststyrelsen m. m.;

nr 329, av herr *Julin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett posthus i Umeå; samt

nr 330, av herr *Enhörning*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m.

Herr *Pauli* väckte en motion, nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 11, 13 och 24 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk.

Denna motion hänvisades till behandling av lagutskott.

Herr *Sjöblom* väckte en motion, nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en allmän jordbruksräkning.

Denna motion hänvisades till jordbruksutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.36 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.